

TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYELERİN NÜFUS BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE HARCAMA VE GELİR YAPILARININ İNCELENMESİ VE BU YAPININ ETKİN KAYNAK KULLANIMI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Özhan Çetinkaya

Uludağ Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

• • •

Özet

Bu makalenin amacı Türkiye'deki belediyelerin büyüklükleri yönünden gelir ve gider yapılarını incelemek ve bu yapı içindeki farklılıkları tespit etmektir. Bu konuda 1050 belediyenin verileri incelenmiştir. İncelemelerin sonucunda küçük ve büyük belediyeler arasında gelirlerin harcamalara dağılımı konusunda farklılıklar tespit edilmiştir. İncelemelere göre, küçük belediyeler gelirlerinin çoğunu onların cari harcamalarına dağıtmışlardır. Tabii ki bu durum kaynakların kullanımı yönünden etkin bir uygulama değildir. Harcamaların etkin dağıtımı için bazı düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler belediyelerin yönetimi ve kurulması konusunda olmalıdır. Makalenin sonunda bu konu hakkında öneriler ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'deki belediyeler, belediye nüfus büyüklüğü, belediye gelirleri, belediye giderleri, etkin kaynak kullanımı.

Investigation of Expenditure and Revenue Structure According to Population Size of Municipality in Turkey, and Evaluation of This Structure in Terms of Effective Resource Using

Abstract

The aim of the paper is to investigate the structure of expenditure and revenue of municipalities and to determine the differences within this structure in terms of the sizes of municipalities in Turkey. At this subject, data of 1050 municipalities have been investigated. These differences in distribution to expenditures of revenues between small and big municipalities have been determined at the end of this investigation. According to investigations, small municipalities had distributed most of their revenue to their current expenditure. Of course, this situation isn't an effective use of resources. Some arrangements must be done to provide effective usage of resource. These arrangements must be done about municipality management and establishment. At the end of paper, suggestions and evaluations had been done about investigated subjects.

Keywords: Municipalities in Turkey, population size of municipalities, expenditure structure of municipalities, revenue structure of municipalities, effective using of resources.

Türkiye'deki Belediyelerin Nüfus Büyüklüğüne Göre Harcama ve Gelir Yapılarının İncelenmesi ve Bu Yapının Etkin Kaynak Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi

Giriş

Yerel yönetim sistemimiz içinde büyük öneme ve yere sahip olan belediyelerin yapı ve işleyişlerinde içinde bulunulan dönemin gereklerine göre devamlı değişimler ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler belde halkının daha rahat yaşaması, belediyelerin kaynakları daha etkin kullanmaları, idari ve mali açıdan daha özerk çalışmanın sağlanması vb amaçlarla olmuştur. Günümüzde de belediyelerin yapıları hatta yerel yönetim sistemimizin yapısı konusunda yeni değişiklikler düşünülmektedir. Belediyeler konusundaki bu düşünceler içinde belediye sayısının azaltılması, büyükşehir belediye sisteminin gözden geçirilmesi, belediye kurulması için gerekli şartların ve özellikle nüfus ölçüsünün değiştirilmesi vb sayılabilir. Yerel yönetim sistemimiz için ise il özel idarelerinin daha etkin hale getirilmesi ve merkezin bazı görevlerinin bu idarelere verilmesi, belediyelerin görev ve gelirlerinin yeniden düzenlenmesi, köylerin varlıklarının önemli hale getirilmesi gibi çeşitli düşünceler vardır.

Biz bu çalışmada yerel yönetim sistemimiz içinde nüfus ve topluma hizmet sunma açısından en fazla yeri olan belediyelerin, elde ettikleri gelirler ve yaptıkları giderlerin büyüklüklerini nüfusları ile karşılaştırarak, nüfus büyüklüklerine göre nasıl bir belediye maliyesine sahip olduklarını görmeyi amaçladık. Diğer bir deyişle nüfusu az olan bir belediyenin gelir ve gider yapısı ile nüfusu fazla olanın gelir ve gider yapısı arasındaki farklılıkları tespit etmeyi amaçladık. Ancak amacımız sadece belediyeler arasındaki mali yapı farklarını ortaya koymak değildir. Esas amacımız ve belki de daha önemlisi küçük ve büyük nüfusa sahip belediyelerin gelirlerini hangi gider türlerine

ayırduklarını tespit ederek (az nüfusa sahip idarelerin daha çok cari, çok nüfusa sahip idarelerin daha çok transfer yada yatırım harcaması yapıp yapmadıkları gibi) gelirlerin etkin kullanımı açısından belediye maliyesinde etkin bir harcama profili konusunda değerlendirmeler yapmak, etkin belediye nüfus büyüklüğü ile çalışmanın temelinde yer alması da etkileşimden dolayı kısa da olsa yerel yönetim sistemimiz hakkında (belediyelerin rolü dikkate alındığında) öneriler getirmektir. İncelemeleri yaparken kullandığımız etkinlik kavramı iki şekilde ele alınmıştır. Birincisi , etkinlik az kaynakla daha çok iş yapmak olarak ele alınmıştır. İkincisi, etkinlik gelirleri giderlere paylaştırırken hizmet üreten ve devamlı büyüyen birim olarak, belediyelerin yatırım harcamalarına daha fazla, cari harcamalara ve transfer harcamalarına daha az kaynak ayırmaları gerektiği şeklinde ele alınmıştır. Etkinliği bu şekilde almamızın nedeni kaynakların çoğunluğunun cari harcamalara ayrılmasının yerel büyüme ve gelişmeyi engelleyeceğini ve yerel sorunların artacağını düşünmemizdir.

Çalışmada belirttiğimiz amaca ulaşma anlamında izlediğimiz yol öncelikle Türkiye'deki belediyelerin belirli yıllar içindeki nüfus, yüzölçümü ve gelir-gider rakamlarının incelenmesi şeklindedir. Ancak incelemeler için Türkiye'deki 3199 belediyenin belirli yıllar itibariyle verilerine ulaşmanın zor olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu konuda yapılabilecek uygulama her belediyeden verilerini istemek şeklinde olabilecektir. Ancak genel olarak belediyelerin yapıları dikkate alındığında belediyelerde belli bir disiplini kurmadan, veri şeması oluşturmadan belli yıllara ait bilgi almak bir araştırmacının olanaklarını aşmaktadır. Bu düşüncelerle birlikte belediyeler konusunda yeni düzenlemeler yapılması açısından, bilgilere ulaşmanın önemi günümüzde daha da önemli hale gelmeye başlayınca merkezi idare de bu konuda çalışmalara başlamıştır. Merkezi idarenin gerçekleştirdiği bir proje ile yerel yönetimler hakkında bilgi edinme imkanı doğmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda yerel yönetimler hakkındaki veriler tüm yerel idarelerden istenerek belirli sistematik tablolar dahilinde Devlet Planlama Teşkilatı Yıllık Yatırım Programları'nda yer alan "*Yerel Yönetimler İçin Eğitim Malzemesi Geliştirme Projesi (YEREP)*" kapsamında , TODAİE (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü) bünyesinde çalışan YYAEM (Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi) tarafından gerçekleştirilen Yerelnet projesi kapsamında kurulan <http://www.yerelnet.org.tr> sitesinde yayınlanmaya başlamıştır. Sitenin kuruluşu için ön çalışmalar 1999 yılında, kurulum – geliştirme çalışmaları 2000 yılında yapılmış ve site 2001 yılı başında kullanıma açılmış olduğundan bu sitedeki veriler 1999 ve 2000 yıllarını kapsamaktadır. Çalışmamızda bu verilerin önemli yer kapladığını belirtmemiz gerekir. Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki incelenen belediyelerin bazıları 1999 bazıları 2000 yılı verilerini girdiklerinden bazı belediyelerde 1999 bazılarında 2000 verilerini kullanmak mecburiyetinde

kalınmıştır. Yılların birbirlerini takip ettiği dikkate alınırsa bunun sonuca ulaşmada etkisinin fazla olmayacağını düşünmekteyiz.

Makalede amaçlanan hedefe ulaşmak açısından incelemeler aşağıda belirtilen şekilde yapılmıştır ;

- Genel olarak belediyelerin büyüklüklerine göre mali yapıları değerlendirilmiştir.

- Türkiye'deki 7 bölgenin her birinden 5 il, bölgelerin değişik yönlere (doğu-batı-kuzey-güney) seçilmiştir.

- Her 5 ilden İç İşleri Bakanlığının yaptığı belediye büyüklük sıralamasına göre çeşitli büyüklüklerdeki belediyelerden 5'er tane (verileri var ise) yaklaşık her il için 30 belediye, her bölge için 150 belediye diğer bir deyişle 1050 belediyeye bakılmış, ancak verilerine ulaşılan 478 belediye incelemeye alınmıştır (Bkz :Ek Tablo I).

- İncelenen belediyelerin nüfus, yüzölçümü ve kesinleşen gelir-gider rakamları karşılaştırılmıştır.

- İncelemeler sonucunda Türkiye'deki belediyelerin nüfuslarına göre mali yapılarının durumu görülmüş, nüfus ve harcama ilişkisi açısından değerlendirmeler yapılmıştır.

Yapılan incelemelerde genelden özele doğru bir metot izlendiğinden belediyeler önce genel nüfus dilimleri açısından ve genel mali yapıları açısından toplam olarak incelenmiş daha sonra nüfuslarına göre verilerine ulaşılan 478 belediyenin mali ve nüfus yapıları ele alınıp incelemeler yapılmıştır.

A-Türkiye'de Belediye Kurulmasının Değerlendirilmesi ve Genel Olarak Nüfus Dilimlerine Göre Gelir ve Gider Yapılarının İncelenmesi

Türkiye'de belediye kurulma sınırının 2003 yılı itibariyle 2000 kişi olması nedeniyle günümüzde bu nüfusa ulaşan yerleşim yerlerinin belediye olma isteklerinin nedenini özerklik konusu içinde değerlendirmek mümkündür. Özerklik konusu içerisinde ise kendi mali yapılarına kavuşmalarının (mali özerklik) daha fazla önem taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Belediye olmadan önce bir yerleşim yerinin köy statüsünde olduğu düşünüldüğünde gelir anlamında genel bütçe vergi gelirlerinden pay almadıklarından , düzenli ve belli kriterlere sahip gelirleri (emlak , çevre temizlik vergisi gibi.) olmadığından (mevcut Köy İdaresinin genel ve mali yapısı dikkate alındığında) bu yerleşim yerleri gelişimlerini sağlayamamaktadırlar. Belediye olmaları ile genel bütçeden pay almaları ve mali anlamda düzenli ve belli kriterlere dayalı

gelirlere sahip olmaları bu yerlerin gelişmesi için önemli bir durum oluşturmaktadır. Belediye statüsüne kavuşmak için küçük yerlerin yasadaki nüfus sınırına ulaşma çabaları dönem dönem yoğunlaşmaktadır. Bu amaçla bu yerler nüfus transferi ve birleşme gibi uygulamalarla belediye kurulması için gerekli nüfusa sahip olmaya çalışmaktadırlar. Ancak nüfus sınırına ulaşılması ve belediye kurulması ile, ilgili yerleşim yeri için mali özerklik sağlanmış olmakta fakat o yer için sahip olunan gelirlerin harcanması ile etkin bir idari ve hizmet anlayışına ulaşılması konusunda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu durumu belediye statüsünü elde eden küçük yerleşim yerlerinin yapısına bakarak anlamak mümkündür. Belediye kurulması için yeterli nüfus sınırına ulaşmadan önce bu yerleşim yerleri köy statüsünde olduklarından hem idari hem sosyal hem de çevresel yapı anlamında belediye idaresinin gerektirdiği sorumlulukları taşıyacak yapıda olmadıkları görülebilir. Daha önceden il özel idaresi ve bazı kamu kurumlarından (Köy Hizmetleri, Devlet Su İşleri Genel Müdürlükleri gibi) gelen yardım ve desteklerle o bölge halkının ihtiyaçları görülürken artık özerk bir idare olarak belediye idaresinin kurulup mali ve idari anlamda özgürlüğe kavuşulması ile yeni bir teşkilatlanma ve bu teşkilatın hizmet sunması söz konusu olmaktadır. Bölgenin önceki idari yapısı ile sosyal yapısı dikkate alındığında yeni yapının kurulmasında ilk zamanlarda olması gereken belediye anlayışından çok farklı bir anlayışın oluşturulması söz konusu olabilmektedir. Bu farklılığın bölgenin eski yapısından (sosyal, eğitim, ekonomik gibi) kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu durum sonuçta yeni idarenin merkezden gelen vergi gelirleri payını nasıl harcaması gerektiği, nasıl bütçe yapması gerektiği, nasıl bir mali yapının oluşturulması gerektiği konularında sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Eğer yeni kurulan idarenin bölgesel, sosyal ve coğrafi yapısı gelişmeye uygun değilse bu idarenin gerçek anlamda belediye yönetimini yerine getirmesi zor olmakta hatta nüfus sınırının 2000'in altına düşmesiyle birlikte sonuçta yeni idarenin bir önceki idareden (köyden) farklı olarak mali özerkliği olan fakat yine yeterli gelire sahip olmayan bir idare olması gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Yapılan açıklamalar neticesinde aşağıda incelendiği üzere vurgulamak istediğimiz durum, 2000 nüfus ölçüsüne göre yeni kurulan belediyeler ile nüfusu zaman içinde artmayıp az kalan belediyelerin sahip oldukları gelirleri harcamada etkinlikten uzaklaşıp uzaklaşmadıklarını harcama yapılarına göre belirlemek, merkezden gelen kaynakların etkin ve verimli harcanmadığı dolayısıyla kaynak savurganlığı ve siyasi taban oluşturma gibi mali ve sosyal etkilerin olduğu düşüncelerini değerlendirmek ve kendini kaynak bolluğu içinde bulan bunları nasıl harcaması gerektiğini bilmeyen ve daha sonra bu yüzden kaynak sıkıntısına düşen bu küçük belediyelerde kaynakların etkin kullanılması açısından neler yapılması gerektiğini tartışmaktır.

Belediyelerin nüfus büyüklüklerinin sahip oldukları gelir ve gider yapıları ile birlikte değerlendirilmesi, yukarıda açıklamaları yapılan konuları açmamıza olanak sağlayacaktır. Bunun için öncelikle genel olarak belediyelerin nüfus dilimlerine göre yapıları değerlendirilip sonra gelir ve giderlerin paylaşımının çeşitli nüfus büyüklüğüne sahip belediyelerde nasıl bir görüntü verdiğini ortaya koymak uygun olacaktır.

Tablo 1 : Nüfus Dilimlerine Göre Belediye Sayısı ve Nüfus

Nüfus Dilimi	Belediye Sayısı	Belediye Yüzdesi %	Nüfus	Nüfustaki Yüzde %
2.000 den az	395	12.29	637.155	1.31
2.001-5.000	1751	54.46	5.075.539	10.40
5.000-10.000	461	14.34	3.103.875	6.36
10.000-20.000	242	7.53	3.304.800	6.77
20.001-50.000	169	5.26	5.236.930	10.74
50.000-100.000	83	2.58	5.892.046	12.08
100.001 den çok	99	3.08	25.529.980	52.34
B.Şehir Belediyesi	15	0.47	--	--
TOPLAM	3216	100.00	48.780.325	100.00

Kaynak: 8. Beşyılıklı Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT:2538.ÖİK:554, Ankara, 2001, s: 20

Tablo I' den de anlaşılacağı üzere nüfuslarına göre belediyelerin sınıflandırması yapıldığında % 66.75'inin 5.000 , % 81.09'unun 10.000 nüfus sınırı altında olduğu görülmektedir. Hatta bu yüzde içinde yer alan % 12.29'nun belediye olma sınırının dahi altında kaldığı görülmektedir. Bu belediyelerde yaşayan nüfus ise toplam belediye nüfusu içinde % 18.07 dir. Rakamlara göre belediye sayısı içinde önemli sayıya sahip olan küçük belediyelerin (nüfusu 5.000'den az olanlar) nüfus içinde de yerleri önemli sayılacak düzeydedir. Tablo I 'den de görüldüğü gibi en az belediye sayısına sahip olan 50.000-100.000 ile 100.000 ve yukarısı dilimlerdeki belediyelerin nüfusu ise tüm belediye nüfusu içinde en yüksek orana (% 64.42) sahiptir. Bu orana Tablo I'de gösterilmese de (Tablo I' de sayıları 15 olarak gösterilen) ancak 2000 yılında kurulan Adapazarı büyükşehir belediyesi ile birlikte sayıları 16'ya

ulaşan ve nüfusu 20.922.259 kişi olan büyükşehir belediyelerinin de dahil olduğunu ifade etmek gerekir.

Belediyelerin nüfus dilimlerine göre sahip oldukları gelirler ve gider türleri açısından yaptığımız inceleme ise aşağıdaki tablolardan yorumlanabilir.

Tablo 2: Nüfus Gruplarına Göre Belediye Gelirlerinin Bütçe İçindeki Payları (1992-2000)

Gelir Türleri Nüfus Grupları	1992 %	1993 %	1994 %	1995 %	1996 %	1997 %	1998 %	1999 %	2000 %	9 yıllık ortalama
Vergi Gelirleri	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
500.000 +	37,6	44,3	33,8	40,6	36,2	38,2	42,7	45,7	42,4	40,1
300.000-500.000	10,2	7,4	11,8	4,4	5,7	6,0	6,6	8,6	8,7	7,7
200.000-300.000	7,6	7,2	8,2	7,3	7,1	7,0	8,3	9,1	9,3	7,9
100.000-200.000	11,6	8,5	9,1	8,1	8,6	10,0	9,7	7,2	7,4	8,9
50.000-100.000	7,7	8,0	7,7	7,2	7,0	8,1	7,6	7,5	7,9	7,6
20.000-50.000	6,9	7,5	7,7	8,9	12,6	10,7	7,4	6,8	7,5	8,4
10.000-20.000	5,0	4,5	5,1	5,7	7,2	4,7	4,6	4,3	4,5	5,0
0 - 10.000	13,4	12,6	16,6	17,7	15,7	15,4	13,1	11,0	12,3	14,2
Vergi Dışı Gelir	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
500.000 +	32,9	48,7	34,9	50,5	40,1	40,4	49,7	41,3	40,3	42,0
300.000-500.000	13,2	10,5	11,1	3,0	3,7	4,0	2,8	6,1	6,0	6,7

200.000-300.000	9,4	7,2	6,3	5,7	5,7	5,9	5,8	7,5	7,0	6,7
100.000-200.000	11,0	7,9	10,3	8,3	8,6	8,9	7,5	9,1	9,3	8,9
50.000-100.000	7,7	6,6	7,6	6,1	7,2	7,5	6,7	8,0	8,1	7,2
20.000-50.000	7,6	6,6	7,5	7,1	10,0	11,0	7,4	8,9	9,1	8,3
10.000-20.000	5,4	3,7	6,0	5,6	6,3	5,9	5,3	5,6	5,2	5,4
0 - 10.000	12,9	9,0	16,4	13,9	18,4	16,4	14,8	13,6	15,0	14,4
Özel Yar ve Fon	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
500.000 +	13,7	30,8	20,5	11,1	7,2	6,2	17,7	14,7	12,3	14,9
300.000-500.000	6,3	7,2	6,9	3,2	3,1	2,1	2,2	5,1	6,4	4,7
200.000-300.000	8,5	6,9	6,3	4,2	4,7	6,1	5,4	9,5	8,6	6,6
100.000-200.000	11,6	8,3	11,3	10,8	9,1	10,3	8,1	6,7	6,3	9,1
50.000-100.000	13,9	8,7	7,5	8,7	8,0	11,2	9,6	11,6	14,2	9,5
20.000-50.000	10,3	8,6	10,2	12,4	12,1	11,9	10,6	9,2	9,6	10,5
10.000-20.000	6,5	5,6	7,9	10,3	8,8	10,9	8,5	7,5	8,4	8,2
0 - 10.000	30,2	24,1	29,5	39,2	47,0	41,5	38,0	35,9	34,1	35,5

Kaynak: T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü, BÜTÇELER, Belediyeler, İl özel İdareleri ve Köyler, 2000, Yayın No:2434,Nisan 2001, Ankara (9 yıllık ortalama tarafımızdan hesaplanmıştır).

Düzenlenen tablolar belediyelerle ilgili 1990 sonrası verileri içermektedir. Bu rakamlar dikkate alındığında her üç gelir türü açısından

değerlendirmeler yapılabilir. Nüfus büyüklüğüne göre dağıtılan genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payın önemli bir yer tuttuğu **vergi gelirleri** nüfusu büyük olan belediye grubunda her yıl fazla olmuştur. Örneğin; en fazla nüfus büyüklüğüne sahip olan 500.000 ve yukarısı belediyeler –ki hepsi büyükşehir belediyesidir- 100 TL'lik vergi gelirinin ortalama 40.1 TL' sine sahip olmuşlardır. Nüfusu 10.000'e kadar olan belediyeler ise 14.2 TL' sine sahip olmuşlardır. Harcamalara katılma payları, belediye malları gelirleri ve ücretlerden oluşan **vergi dışı gelirlerde** de vergi gelirlerindeki görüntü değişmemiştir. Ancak **yardım ve fonlarda** görüntü tersine dönmüştür. Büyükşehir belediyelerin 100 TL'lik yardım ve fonlar içindeki payı ortalama 14.9 TL, diğer belediyelerin ortalama % 8.1 iken küçük belediyelerin payı ortalama 35.5 TL olmuştur.

Genel bütçe vergi gelirlerinden nüfusa göre belediyelere ayrılan payların çoğunluğunu oluşturduğu (yaklaşık %80-90 gibi) **vergi gelirlerinin** büyükşehir belediyelerinde fazla olması bu idarelerin belediyelerde yaşayan nüfusun çoğunluğuna sahip olmasından ve ayrıca büyükşehirlerde toplanan vergi gelirlerinden direkt pay almalarından (2003 yılı Bütçe Kanunu ile bu pay % 3.5 olarak uygulanmaktadır.) kaynaklanmaktadır. Vergi gelirleri açısından küçük belediyelerin ikinci sırada yer alması ise nüfus içinde ikinci sırada yer almaları ile ilgilidir. **Vergi dışı gelirler açısından ise** büyükşehir belediyelerinin daha çeşitli hizmetler yaptıkları, kira ve ücret geliri elde ettikleri, artan hizmet ihtiyacından dolayı borçlanmaya gittikleri düşünülürse bu belediyelerin bu gelirler içindeki payının daha fazla olması normal bir durumdur. Ancak küçük belediyelerin ikinci sırada yer almasını ise, gelir yetersizliğine düşmelerinden dolayı harcamalarını karşılamada topladıkları harcamalara katılma paylarına, kurum ve teşebbüsler hasılatlarına, işletme karlarına önem vermelerine bağlamak mümkündür. Belediyelerin kurum ve teşebbüs kurmaları, işletme karlarına önem vermeleri karşılaştıkları gelir yetersizliğini azaltmak ve 1580 sayılı yasanın katı ilkelerinden kurtularak rahat harcama yapmak düşüncesinden kaynaklandığı söylenebilir (Yerel Yönetimlerin...,1993:28-36). **Özel yardım ve fonlar** açısından küçük belediyelerin ilk sırada yer alması bu belediyelerin gelirlerini giderlere iyi dağıtmamalarına, gelirlerini giderlerine yetirmemelerine ve bunları etkin harcamalarına bağlamak ve bu yüzden yardıma ihtiyaç duyduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 3 : Nüfus Gruplarına Göre Belediye Giderlerinin Bütçe İçindeki Payları (1992-2000)

Gider Türleri Nüfus Grupları	1992 %	1993 %	1994 %	1995 %	1996 %	1997 %	1998 %	1999 %	2000 %	9 yıllık ortalama
Cari Harc.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
500.000 +	29,3	26,2	18,8	23,4	20,4	19,1	23,1	25,7	24,8	23,4
300.000-500.000	11,5	13,1	13,1	4,7	5,2	6,3	6,0	9,7	10,3	8,8
200.000-300.000	9,8	8,6	8,8	9,4	9,1	8,7	9,6	10,5	9,7	9,3
100.000-200.000	9,8	10,6	11,8	10,1	10,3	12,1	11,4	9,1	9,0	10,4
50.000-100.000	9,2	11,6	10,1	9,6	9,9	10,5	9,9	9,9	10,2	10,1
20.000-50.000	8,7	9,8	9,7	11,8	13,3	10,6	10,1	9,3	9,6	10,3
10.000-20.000	5,4	5,9	6,8	8,1	8,0	7,9	7,3	6,4	6,4	6,9
0- 10.000	16,1	14,2	20,9	22,8	23,7	24,8	22,6	19,3	19,7	20,4
Yatırım Harc.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
500.000 +	44,0	51,2	41,7	47,8	40,2	49,5	54,6	52,9	50,9	48,0
300.000-500.000	11,7	8,9	10,9	3,4	3,8	4,5	4,7	6,4	6,0	6,7
200.000-300.000	7,5	8,0	6,4	6,0	7,0	6,1	6,7	7,7	7,9	7,0
100.000-200.000	6,1	5,0	6,7	7,1	7,7	7,0	7,2	6,6	6,6	6,6

50.000-100.000	5,9	5,5	5,7	5,6	6,1	5,6	5,5	5,7	5,8	5,7
20.000-50.000	5,5	5,6	5,8	6,7	8,4	6,2	5,9	6,7	7,2	6,4
10.000-20.000	4,9	4,2	5,3	4,8	5,9	5,0	3,9	4,1	3,9	4,6
0 - 10.000	14,5	11,6	17,5	18,5	20,7	16,1	11,6	9,9	11,7	14,6
Transfer Harc.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
500.000 +	45,9	58,2	46,6	56,3	49,4	45,1	54,5	50,4	46,5	50,3
300.000-500.000	9,3	7,4	9,2	3,2	3,2	3,8	4,0	6,3	5,7	5,7
200.000-300.000	6,3	6,4	6,3	5,6	4,7	6,1	5,3	7,1	7,2	6,1
100.000-200.000	9,0	6,5	8,6	7,1	7,3	8,6	7,8	7,7	8,1	7,8
50.000-100.000	7,0	5,7	5,9	5,8	5,8	7,3	6,6	7,8	8,7	6,7
20.000-50.000	7,2	6,1	6,6	5,7	8,5	8,7	6,9	6,7	7,7	7,1
10.000-20.000	4,6	3,2	4,3	3,5	4,9	5,4	4,0	4,0	4,4	4,2
0- 10.000	10,7	6,7	12,6	12,8	16,3	14,9	10,9	10,0	11,8	11,8

Kaynak: T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü, BÜTÇELER, Belediyeler, İl özel İdareleri ve Köyler, 2000, Yayın No:2434,Nisan 2001,Ankara

Harcamaların yer aldığı Tablo 3'de ise ilginç görüntü ortaya çıkmıştır. Personel ödemeleri ve diğer carilerin yer aldığı *carî harcamalar* konusunda küçük belediyelerin büyükşehirlerle başa baş oldukları görülmektedir. Bu dönemde 100 TL'lik harcamanın ortalama 20.4 TL'sini yapan küçük belediyeler carî harcamaları en fazla yapan büyükşehir belediyelerinden (ortalama 23.4 TL) sonra ikinci olmuşlardır. Hatta bazı yıllarda (1996, 1997) küçük belediyeler onları da geçmişlerdir. Belediyeler için en önemli harcama kalemlerinden olan ya da olması gereken *yatırım harcamalarında* ise

büyükşehir belediyelerinin 100 TL'lik gelirin ortalama 48.0 TL' sini kullanarak en başta yer aldıklarını söyleyebiliriz. **Transfer harcamalarında** ise en büyük payı yine büyük şehir belediyeleri elde etmiştir. 100 TL'lik harcamanın ortalama 50.3 TL' sini yapmışlardır.

Belediyelerin incelenen harcama miktarları genel olarak değerlendirildiğinde ise, cari harcamaların küçük belediyelerde fazla olmasını -ki bu belediyelerde cari harcamalar içinde yer alan personel harcamaları büyük yer tutmaktadır.- bu belediyelerde yönetime gelen başkanların yöre halkına vaat ettiklerinin bir göstergesi olarak ihtiyaçtan fazla belediye personeli atmasına, demirbaş alımlarının, yollukların ve tüketim malı alımlarının fazla yapılmasına bağlayabiliriz.

Tablo 4 : 2000 Yılı Gelir - Gider Türlerinin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Nüfus Ölçüsü Gelirler	500.000 ve üstü	300.000-500.000	200.000-300.000	100.000-200.000	50.000-100.000	20.000-50.000	10000-20000	0-10.000
Vergi Gel.	42,41	8,71	9,32	7,37	7,85	7,54	4,50	12,30
Gen.Büt.Pay	49,50	6,52	6,95	6,83	7,46	6,69	4,20	11,85
Bel.Vergileri	22,09	15,98	18,66	8,93	8,88	9,01	4,80	11,65
Emlak	13,75	20,37	18,93	8,59	9,52	10,23	5,51	13,10
Çevre Tem	14,44	16,65	19,83	13,37	10,67	8,89	5,07	11,08
Diğer	36,23	10,20	17,73	7,16	7,21	7,55	3,79	10,13
Bel. Harçları	8,31	15,22	10,31	9,87	10,05	15,54	8,17	22,53
Ver.Dışı.Gel	40,34	6,0	6,96	9,31	8,09	9,17	5,18	14,95
Har.Kat.Payı	4,13	13,37	9,68	10,26	14,52	13,27	7,01	27,76
Diğer Paylar	6,01	5,91	12,80	8,22	8,51	16,98	8,94	32,62
Teşeb.Hasılat	16,21	1,43	6,50	10,19	10,52	15,06	8,86	31,23
İşletme Kar	6,90	12,91	0,39	0,61	12,67	14,3	14,25	37,96
Bel.Mal. Geliri	29,91	6,95	8,69	11,0	10,36	10,31	6,53	16,25

Ücretler	39,75	4,84	13,22	7,08	10,37	10,26	3,48	10,99
Cezalar	9,38	24,20	19,00	8,95	9,88	9,76	5,28	13,57
Çeşitli Gel.	71,96	3,37	2,47	8,31	3,47	4,26	1,95	4,21
İç Borç	48,13	12,22	5,69	7,05	9,35	4,41	4,37	8,78
Dış Borç	87,75	---	0,40	7,48	0,34	3,27	0,75	0,01
Diğer	39,11	6,02	6,68	12,93	8,61	7,86	3,76	15,02
Özel Yard Fon	12,31	6,38	8,62	6,33	14,21	9,62	8,45	34,08
Özel Yardım	11,56	7,14	9,20	6,34	12,62	10,23	8,47	34,44
Özel Fon	17,05	1,58	4,96	6,25	24,26	5,75	8,30	31,84
Cari Harcama	24,82	10,32	9,74	9,04	10,19	9,71	6,43	19,75
Personel	25,10	11,0	10,61	9,43	11,26	9,84	6,15	16,62
Yolluk	10,81	6,14	3,73	4,77	16,38	8,64	7,59	41,93
Hizmet Alım	26,73	12,81	10,06	9,53	6,73	8,48	5,64	20,02
Tüketim Mallı	24,05	6,35	7,14	7,10	9,40	10,47	8,10	27,38
Demirbaş Alım	8,85	5,96	7,01	6,45	11,62	9,92	7,55	42,64
Diğer Alım	21,23	3,81	3,97	15,59	11,28	9,49	6,17	28,46
Yatırım Har.	50,89	5,96	7,92	6,64	5,79	7,22	3,90	11,68
Makine Techiz	40,39	5,12	8,19	5,42	7,75	7,55	4,64	20,92
Yapı Tesis	53,69	6,18	7,85	6,96	5,27	7,13	3,70	9,23
Transfer Har.	46,49	5,70	7,20	8,13	8,73	7,58	4,41	11,76

B- Türkiye'deki Belediyelerin Nüfus Büyüklüklerine Göre Gelir ve Gider Yapılarının İncelenmesi

Bu bölümde daha önceki bölümde genel olarak incelenen ve değerlendirilen belediye gelir ve gider yapıları tek tek belediyeler ele alınarak incelenmektedir. Çalışmanın giriş bölümünde de değinildiği gibi belediyelerin nüfus büyüklüklerine göre gelir ve gider yapılarındaki farklılıkları tespit etmek için belirlenen 1050 belediyeden verilerine ulaşılan 478'nin mali yapısı incelenmiştir. İktisadi-mali etkinlik ve hizmet sunumunda etkinlik ölçülerine ulaşma anlamında elde edilen gelirler ve bunların harcandığı alanların türleri çalışmanın sonuçlanmasında en önemli konulardır. Küçük belediyelerin belediye teşkilatını yürütme anlamında gelirlerinin yeterli olmadığı, harcamalarını yapmada etkinlikten uzak oldukları, hizmetleri yüksek maliyetlerle ürettiklerini şeklindeki sonuçları (TOPAL, 2000:37) ve genel olarak belediyelerin mali yapılarını, yapılan incelemeler sonucunda değerlendirmek mümkün olmaktadır. Belediyeleri incelerken bölgelere göre nüfus büyüklükleri açısından belediyelerin sınıflandırılması esas alınmıştır. Belediyeleri bölgesel olarak incelemekteki amacımız nüfus büyüklüklerine göre harcama yapılarının bölgeler arasında farklılıklar oluşturup oluşturmadığını ortaya koymaktır.

Bölgelere göre nüfus büyüklükleri açısından belediyelerin gelir ve gider yapıları hakkında Ek Tablo I'in incelenmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır :

Marmara bölgesinde; belediye harcamaları içinde carî harcamaların payı küçük belediyelerden büyük belediyelere doğru düşmektedir. Nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde bu pay ortalama % 75, 10.000'e kadar olanlarda % 65, 50.000'e kadar olanlarda % 60 iken nüfusu 100.000 üzerinde olanlarda % 55 dolayındadır. Diğer bir deyişle küçük belediyelerde carî harcamalar bütçe içinde daha çok yer tutmaktadır. Yatırım harcamalarının payı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde ortalama % 20, 10.000'e kadar olanlarda % 28, 50.000'e kadar olanlarda % 24 iken nüfusu 100.000 üzerinde olanlarda % 26 dolayındadır. Transfer harcamalarının payı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde ortalama % 6, 10.000'e kadar olanlarda % 6, 50.000'e kadar olanlarda % 12 iken nüfusu 100.000 üzerinde olanlarda % 18 dolayındadır. Yatırım ve transfer harcamalarında da belediye nüfus olarak büyüdükçe oranların arttığı görülmektedir. Ancak ortalama olarak kullanılan rakamların üstünde ve altında değerlere sahip olan belediyelerin olduğunu da belirtmemiz gerekir. Örneğin nüfusu 5000'e kadar olan belediyelerde bütçesinin % 95'ini carî harcamalara ayıran (Harmancık/Bursa) % 55'ini yatırım harcamalarına

ayırın (Akçat/Kocaeli) belediyelerde olduğu gibi. Bu durumu daha ayrıntılı olarak tablolardan görmek mümkündür.

Ege Bölgesinde; belediye harcamaları içinde carî harcamaların payının küçük belediyelerde yine fazla olduğu görülmektedir. Nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde bu pay ortalama % 67 iken nüfusu 50.000 olan belediyelerde % 61 olmuştur. Yatırım harcamalarının payı belediyeler arasında farklılık oluşturmamış olup ortalama % 20 dolayında olmuştur. Transfer harcamalarının payı tüm belediyelerde ortalama % 10 dolayında olmuş olup sadece 50.000 nüfus sınırındakilerde ortalama % 16 olmuştur.

İç Anadolu Bölgesinde; bu bölgede de belediye harcamaları içinde carî harcamaların payı küçük belediyelerden büyük belediyelere doğru düşmektedir. Nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde bu pay ortalama % 78, 10.000'e kadar olanlarda % 71, 50.000'e kadar olanlarda % 65 iken nüfusu 100.000'e kadar olanlarda % 61 dolayındadır. Diğer bir deyişle küçük belediyelerde carî harcamalar bütçe içinde daha çok yer tutmaktadır. Yatırım harcamalarının payı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde ortalama % 15, 10.000'e kadar olanlarda % 19, 50.000'e kadar olanlarda % 18 iken nüfusu 100.000 üzerinde olanlarda % 15 dolayındadır. Yatırım harcamalarında belediyeler arasında fazla farkın olmadığı görülmektedir. Transfer harcamalarının payı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde ortalama % 7, 10.000'e kadar olanlarda % 10, 50.000'e kadar olanlarda % 13 iken nüfusu 100.000 üzerinde olanlarda % 15 dolayındadır. Transfer harcamaları açısından belediye büyüdükçe harcamaların arttığı söylenebilir.

Akdeniz Bölgesinde; bu bölgede de belediye harcamaları içinde carî harcamaların payı küçük belediyelerden büyük belediyelere doğru düşmektedir. Nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde bu pay ortalama % 73, 10.000'e kadar olanlarda % 72, 50.000'e kadar olanlarda % 72 iken nüfusu 100.000 üstündekilerde % 67 dolayındadır. Yatırım harcamalarının payı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde ortalama % 18, 10.000'e kadar olanlarda % 16, 50.000'e kadar olanlarda % 13 iken nüfusu 100.000 üzerinde olanlarda % 21 dolayındadır. Bu bölgemizde yatırım harcamalarında belediyeler büyüdükçe oran düşmekte ancak nüfusu 100.000'nin üstündeki belediyelerde arttığı görülmektedir. Transfer harcamalarının payı nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde ortalama % 6, 10.000'e kadar olanlarda % 8, 50.000'e kadar olanlarda % 13 iken nüfusu 100.000'e kadar olanlarda % 16 dolayındadır. Transfer harcamaları açısından belediye büyüdükçe harcamaların arttığı söylenebilir.

Karadeniz Bölgesinde ; Cari harcamaların en küçük belediyeden en büyük belediyeye doğru fazla değişmediği görülmektedir. Ortalama harcamalar

içindeki pay % 65-70 arasındadır. Yatırım harcamalarının küçük belediyelerden büyük belediyelere doğru düştüğü görülmektedir. Nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelerde yatırım harcamalarının payı ortalama %24 iken 50.000'lik belediyelerde bu pay % 15 daha büyüklerde % 11 dolayında olmuştur. Transfer harcamaları ise küçük belediyelerden büyüklere doğru artış göstermiştir. Nüfusu 5.000' kadar olanlarda bu pay % 8, 10.000 nüfus büyüklüğünde olanlarda % 13 iken 50.000 nüfus büyüklüğünde olanlarda %15 dolayında olmuştur.

Doğu Anadolu Bölgesinde; cari harcamaların harcamalar içindeki payı nüfusu 5.000 olanlarda %74, 10.000'e kadar olanlarda %75 , 20.000'e kadar olanlarda %79 iken 100.000 den fazla olanlarda % 61 olmuştur. Bu bölgede belediyelerin büyümesi cari harcamaların payını değiştirmemiştir. Sadece en büyük belediye grubunda azalma olmuştur. Yatırım harcamalarında da cari harcamalara benzer bir durum oluşmuştur. En küçük belediye grubundan 100.000'lik belediye grubuna kadar yatırım harcamaları azalmış ancak 100.000 ve üstü belediyelerde artmıştır. Transfer harcamalarının payı da belediyeler büyüdükçe düşmektedir. 5.000'lik belediyelerde bu pay % 10 iken 100.000'lik belediyelerde % 5 dolayındadır.

Güney Doğu Anadolu Bölgesinde; cari harcamaların payı 5.000 nüfus büyüklüğündeki belediyelerde ortalama % 68, 20.000 olanlarda % 75, 100.000 olanlarda % 70 iken 100.000 üstündekilerde % 74 olmuştur. Bu bölgemizde de belediye büyüdükçe cari harcamaların arttığı görülmektedir. Yatırım harcamalarının da belediye büyüdükçe düştüğü görülmektedir. 5.000 nüfus büyüklüğüne sahip olanlarda pay % 21 iken aradaki gruplarda düşerek 100.000 sınırındakilerde % 10 olmuştur. Belediyeler büyüdükçe yatırımların payının azalması çok ilginçtir. Transfer harcamaları ise belediye büyüdükçe artmaktadır. 5.000 nüfus büyüklüğündeki belediyelerde pay % 16 iken 100.000 büyüklüğündeki belediyelerde % 19 olmuştur.

Bölgesel olarak belediyelerin harcama yapılarının incelenmesi sonucunda ortaya çıkan genel sonuç ; Güney Doğu Anadolu bölgesi hariç tüm bölgelerde küçük belediyelerin harcamaları içinde cari harcamaların payı hep yüksek olmuştur. Diğer bir deyişle belediyeler büyüdükçe cari harcamaların payının genelde azaldığı görülmektedir. Transfer harcamalarının payı Doğu Anadolu Bölgesi dışında tüm bölgelerde belediye büyüdükçe artmaktadır. Yatırım harcamalarının payı ise bölgeler arasında değişken bir görüntü çizmektedir. Bazı bölgelerde küçük belediyelerde yatırım harcamaları fazla bazı bölgelerde büyük belediyelerde fazladır.

C- Belediyelerin Nüfus Büyüklüklerine Göre Yapılan İncelemelerin Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Belediyelerin büyüklüklerine bağlı olarak yapılan incelemelere bu başlıkta bazı değerler eklenerek devam edilmiş ve belediyelerin büyüklüklerine göre durumları hakkında genel sonuçlara varılmıştır. Buna göre tablolardan ve tabloların analizinden de anlaşılacağı üzere incelemeler sadece harcamalar içinde yatırım , transfer ve cari harcamaların payını tespit etmek şeklinde değil aynı zamanda personel harcamalarının, gelir ve gider gerçekleştirmelerinin de durumunu görmek açısından da yapılmıştır. Tablolardan ve bu kısma kadar yapılan incelemelerden ortaya çıkan yapısal durumu maddeler halinde belirtmek ve bunların hakkında geniş açıdan değerlendirmeler yapmak konunun sonuçlanması açısından uygun olacaktır. Buna göre;

1- Öncelikle belirtilmesi gereken konu, nüfus büyüklüğü açısından belediye olma sınırının altında kalan 395 belediyenin bulunduğu, bunların belediye yüzdesi içinde %12.29'luk oran ile önemli sayılabilecek bir büyüklükte olduklarıdır. Örnek vermek gerekirse incelenen belediyeler içinde 1063 nüfuslu Kayapa/Bursa , 1214 nüfuslu Afyon/Bademli , 996 nüfuslu Garipköy/Denizli , 775 nüfuslu Üçkuyu/Afyon belediyelerinin belediye olma sınırı açısından tartışılmaları bir yana bu bölgede gerçekçi bir belediye anlayışını ve yönetimini oluşturmak bile zor bir konudur. Köy hayatı yaşayan ancak elde ettikleri nüfus ile bunu biraz daha modern yaşam koşullarına ulaşmak anlamında değiştirme imkanına kavuşan bu bölgelerde nüfusun artmaması hatta azalması ile kurulan belediye idaresinin hiçbir anlamı kalmamaktadır. Yeterli gelişmenin sağlanmadığı bu tür belediye yönetimlerinde mali, sosyal, ekonomik açılardan bir çok eksiklerin olması¹ sonuçta adı olan ancak varlığı olmayan idare tütünün doğmasına (GÜLER, 1992:19-29) neden olmuştur. Örneğin, mali açıdan bu tür belediyelerin durumuna bakıldığında bu idarelerin gelirlerinin çoğunu genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payların oluşturduğu görülmektedir (www.yerelnet.org.tr). Ancak genel bütçe vergi

¹ Batman'a 2 kilometre uzaklıktaki Balpınar Beldesi'nde, Belediye Başkanı dışında personel bulunmuyor. Belediye Başkanı , yeni belediye olmaları nedeniyle büyük sıkıntı içinde bulunduğunu ve İller Bankası'ndan gelen paranın yetersizliği nedeniyle personel alamadığını söyledi. Kiraladığı bir kahvehaneyi belediye binasına dönüştürdüğünü anlatan başkan. "Eleman alamadığım için zimmet defterini kendim götürüp getiriyorum. Şu anda belediyenin şoförü, odacısı, katibi ve başkanayım. Özellikle teçhizat konusunda sıkıntı çekiyorum. Acilen bir traktör almam gerekiyor. TÜPRAŞ'tan çöp bidonu olarak kullanmak için 50 adet varil istedim. Gereken tüm hizmeti vereceğime inanıyorum" dedi. 11 Temmuz 1999 Hürriyet Gazetesi.

gelirlerinden nüfusa göre ayrılan paylar bu tür belediye idaresi için fazla bir miktar değildir. Örneğin; 2002 yılı itibariyle genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere kişi başına ayrılan pay yaklaşık 56 milyon TL² olmuştur. Bu rakama göre 1000 kişilik bir belediye 2002 yılında yaklaşık 56 milyar TL toplam pay almıştır. Genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylar bütçelerinin yaklaşık % 90'ını oluşturan bu idarelerin bu bütçelerle 1580 Sayılı Belediye Yasanın verdiği görevleri yapmaları çok zordur. Dolayısıyla bu idareler bu paylarla fazla büyük işe girişemediklerinden ancak cari harcamalarda bulunmaktadırlar. Tablo I' deki verilere göre bir belediye idaresinin yapısı ve bu belediye idaresinden beklenen görevler dikkate alındığında küçük belediyelerde yaşayan 637.135 nüfus için ayrılan kaynağın (yaklaşık 35 trilyon TL) işe yarayacak bir büyüklükte olmadığını, bu durum ise kaynakların savurganca harcanmasına ve dolayısıyla etkin harcanmamasına neden olduğunu söyleyebiliriz.

2- Küçük belediyelerde yapılan harcamaların çoğunluğunun cari harcamalara bunun da yaklaşık % 60'ını (Menteşe/Muğla gibi bazı belediyelerde bu oran % 90 olmuştur.) personel harcamalarına ayırmaları bu belediyelerde az nüfustan dolayı fazla hizmet taleplerinin olmaması, yeterli hizmet birimlerinin oluşturulmaması ve dolayısıyla fazla personel ihtiyaçlarının olmayacağı düşünüldüğünde personel için yapılan harcamaların fazlalığını ihtiyaç olmayan personelin istihdam edilerek maaşa bağlanmaları olarak yorumlamak mümkündür. Belediyelerin personel harcamalarının gereğinden fazla boyutta olması bu idarelerin "iş bulma örgütleri" olarak adlandırılmasına da neden olmuştur (DORUKKAYA, 1995:52). Personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı 1980'lerde % 40 dolayındayken 1990 sonrası %50'lere ulaşmıştır (VII.Beşyillik Kalkınma Planı ÖİK Raporu,1993:29). Ayrıca tablolardan küçük belediyelerde transfer harcamalarının az, büyüklerde fazla olduğu görülmektedir. Transfer harcamalarının içeriğini borç ödeme ve mali-iktisadi-sosyal transferlerin oluşturduğu dikkate alındığında küçük belediyelerin transfer harcamalarının sadece borç ödeme kaleminden oluştuğu, diğer iktisadi ve sosyal transferlerin yer almadığı görülmüştür. Ayrıca belediye büyüdükçe önce iç borç kaynaklarından (İller Bankası) sonra dış borç kaynaklarından borçlanmanın yapıldığı söylenebilir. Ancak dış borçlanma daha çok nüfusu 100.000 ve üstü belediyelerden sonra görülmektedir. Belediyelerin borçlanma nedenini nüfusu artan belediyelerin hizmet talepleri ile karşı karşıya kalmaları

2 Bu rakam 2002 yılında Genel bütçeden belediyelere ayrılan toplam pay olan 2.756.608.000.000 TL'nin toplam belediyelerde yaşayan nüfusu olan 48.780.325 kişiye bölünmesi sonucu bulunmuştur. Rakamlar için bkz: www.bunsko.gov.tr ve www.die.gov.tr web sayfaları.

ile genel bütçeden gelen vergi gelirleri ve kendi öz gelirlerinin yetmemesine bağlamak mümkündür. Bu durum tablolardan net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu konuda özellikle küçük belediyelerde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Daha önce köy statüsünde olan yörenin ihtiyaçları İl özel idareleri,

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü vd. idareler tarafından görülürken belediye olma ile kendisi tarafından görülecektir. Belediye statüsüne geçen yöre kendisine bırakılan gelirlerle hizmet görmeye başlayacaktır. Ancak öz gelirler yeterli olmayınca ve genel bütçe vergi gelirleri payı da nüfusun azlığından dolayı fazla olmayınca hizmetlerin görülmesinde gelir yetersizliği ortaya çıkmaya başlamaktadır. Özellikle alt yapı yatırımlarına ihtiyaç duyan yeni ve küçük belediyelerde öncelikle İller Bankası kaynaklarına başvurulmak zorunda olunması daha sonraki yıllarda bu borcun ödenmesi için gelecek yıl gelirlerinin ipotek altına alınmasına neden olmaktadır. Bu durum sonucunda gelirlerinin çoğunluğunu bu tür iç borca ayıran bu belediyelerin personele dahi ücret ödemedi sorunlar yaşaması söz konusu olmaktadır.

3- Belediyelerin mali yapıları incelenirken dikkati çeken diğer konu, belediyelerin bütçelerini hazırlarken 1580 Sayılı Belediye Yasasının 117 inci maddesinin 16 inci fıkrasında belirtilen "*personel giderleri gelir toplamının % 30'unu geçemez*" ifadesinin son yıllarda fazla önem taşımadığıdır³. Bu açıdan tablolar incelendiğinde personel giderlerinin gelirler içindeki payının birçok belediyede tahminler yapılırken % 30'u geçtiği, hatta geçmeyenlerde dahi kesinleşen rakamlara bakıldığında geçtiği görülmektedir. Diğer bir deyişle personel harcamalarının gelirlerin % 30'unu geçmeyecek şekilde bütçede gösterilmesi uygulaması yapılsa da yıl sonu bunun aşıldığı görülmekte sonuçta başlangıçta izin alınsa da bunun önemli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Uygulama sonucunda personel giderlerinin yıllık gelirler toplamının % 30'unu aşması halinde herhangi bir merci ve makamdan izin alınması ve yaptırım uygulanması gerek 1580 Sayılı Belediye Yasasında gerekse Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliğinde öngörülmemiştir. Bu manzara karşısında belediye yasasındaki personel harcamaları ile ilgili maddenin önemsiz hale geldiği anlaşılmaktadır. O zaman bu durumda yapılması gereken personel harcamaları ile ilgili bu maddenin kaldırılması olacaktır.

4- Belediyelerin gelir ve gider rakamlarının başlangıç ve kesinleşenler açısından incelenmesinde görülen durum bu rakamların gerçekçi belirlenmediği şeklindedir. Diğer bir deyişle belediyeler bütçe hazırlama ve uygulamada

3 1.1.1994 tarihinden itibaren yapılan düzenleme ile personel giderlerinin gelirlerin % 30'unu aşabileceği konusunda İçişleri Bakanlığından alınacak izinin artık İl valilerine bırakılması söz konusu olmuştur.

yeterli gözükmemektedirler. Bu konuda belediyeler gerçekleri yansıtmayacak şekilde gelir ve gider tahminlerinde bulunmaktadır. Bu durum, yapılan çeşitli çalışmalarda da (DORÜKKAYA, 1995:53 ve NADAROĞLU/KELEŞ, 1991: 36) ifade edilmiştir. Bu açıdan belediyelerin büyüklüklerine göre inceleme yapıldığında, küçük belediyelerin tahmin ve kesinleşen rakamlarında daha büyük sapmaların olduğu görülmektedir. Özellikle nüfusu 2000-5000 arasında olan belediyelerde gerçekleştirmeler % 60-65 dolayında kalmaktadır. Gerçekçi bir bütçe için tahmin ile gerçekleşme arasındaki sapmanın % 10 dolayında olması gerektiği (EĞİLMEZ, 1997:122-128) dikkate alındığında burada sapmalar % 30-35 dolaylarına ulaşmaktadır. Tahminlerdeki sapmalarla ilgili bu durum aslında büyük belediyelerde de görülmektedir. Büyük belediyelerde de bu sapma % 15-25 arasında olmaktadır. Genel olarak belediyelerde görülen sapmalar tahmin edilen tutarların aşağısında rakamların oluşması şeklindedir. Bazı belediyelerde ise tahmin edilen rakamların az gerçekleşmesi değil fazla gerçekleşmesi söz konusudur. Örneğin; Uzunçiftlik/Kocaeli belediyesinde giderler, tahminin % 34 fazlası gerçekleşmiştir. Bu şekilde tahminin üstünde kesinleşmeler, incelenen belediyeler içinde % 5 kadardır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bazı belediyelerin büyükte olsalar küçükte olsalar tahmin-kesinleşen rakamlarda tutarlı oldukları görülmektedir. Örneğin ; Lapseki/Çanakkale belediyesinin gelir ve gider rakamlarında sadece % 5'e kadar bir sapma ortaya çıkmıştır. Ancak bu durumdaki belediyelerin sayısı da fazla değildir.

5- Gelir ve giderlerle ilgili olarak belirtilmesi gereken bir diğer durum ise kesin hesaplarda giderlerin gerek tahakkuk eden gerekse tahsil edilen gelirlerden, gelirlerinde giderlerden fazla olması durumudur. Bu genel olarak hem küçük hem de büyük belediyelerde görülen bir durumdur. Gelirin fazla olması bütçe disiplini açısından fazla sorun yaratmayacaktır. Ancak giderin gelirleri aşması durumu belediyenin borçlarının artması sonucunu doğuracak olup daha sonra belediyenin bu borçları ödemek için (ertesini yıl bütçe gelirleri ile karşılayamazsa) varlıklarını satması sonucuna kadar gidebilecektir⁴.

4 Kahramanmaraş'ın Çağlayancerit İlçe Belediye Başkanı , belediyenin borç batağında bulunduğunu belirtti. Başkan Engizcek, belediyenin bu bataktan kurtulabilmesi için binayı satışa çıkarmak zorunda kaldığını belirterek şunları söyledi: "Çok büyük bir ekonomik kriz yaşıyoruz. Tam 49 yere 460 milyar Türk lirası dolayında borcumuz var. Borcumuz gecikme faizi uygulanması nedeniyle her ay yüzde 12 artıyor. Buna karşın hiçbir gelirimiz yok. Borç batağından kurtulmak için başka bir çare bulamadık. Bu nedenle tek dileğimiz belediye hizmet binamıza iyi bir alıcı bulabilmek." (Hürriyet Gazetesi, 11 Temmuz 1999).

6- Belediyelerle ilgili olarak belirtilmesi gerek diğer konu belediyelerin hizmet sunmakla yükümlü oldukları alanların büyüklükleridir. Tablolardaki verilere göre belediyelerin nüfusları dikkate alındığında kilometre kareye düşen insan sayısında önemli farklılıklar oluşmaktadır. Aynı nüfusa sahip belediyeler arasında yüzölçümü açısından birkaç kat fark oluşmaktadır. Örneğin; nüfusları yakın olan Kurtbey/Edirne (2248 nüfus) ile Kocahıdır/Edirne (2129 nüfus) belediyelerinin yüzölçümleri arasında büyük fark vardır. Kurtbey 56 km² iken Kocahıdır 21 km² dir. Belediyelerin yüzölçümleri arasındaki bu farklar belediyelerin hizmet sunmaları açısından sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Optimum bir hizmet alanının belirlenmemesi hizmet sunumunda etkinliği bozmaktadır. Bu açıdan yapılması gereken belediyelerin mevcut durumdaki büyüklüğü ve gelecek yıllardaki büyüklüğü düşünülerek hizmet alanlarının büyüklüğünün rasyonel bir şekilde belirlenmesidir.

7- En çok nüfusun yaşadığı en çok hizmetin götürüldüğü büyükşehir belediyelerinin bütçesi içinde cari harcamaların tüm belediyelerdeki oranının en düşüğü olarak % 45, yatırım harcamaların yine en yüksek olarak % 30, transfer harcamaların % 23 paya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Paylardaki bu görüntü ile en büyük belediye grubunda "belediye büyüdükçe hizmetler artmakta, bunun için yatırımlar artmaktadır" düşüncesini doğrulayacak şekilde *yatırım harcamaları* ve hizmetler için borçlanmaların (gelir yetersizliğinden dolayı) bir göstergesi olan *transfer harcamaları* oranlarının yüksekliği, gelişme ve büyüme ile doğru orantılı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Belediyelerin nüfus büyüklüklerine göre gelir ve gider yapılarının incelemesini ele alan bu çalışma ile birlikte önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar ve çalışma içinde yaptığımız değerlendirmeleri de dikkate aldığımızda belediyeler hakkında ve etkileşimden dolayı kısa da olsa yerel yönetim sistemimiz hakkında gelirlerin giderlere etkin dağıtılması açısından öneriler getirmek mümkündür.

Türkiye'de gelirlerin etkin kullanımı konusunda aslında tüm kamuda olan sorun hemen hemen tüm belediyelerde de vardır. Özellikle küçük ve orta büyüklükteki belediyelerde gelirlerin giderlere etkin dağıtılması konusunda sorunlar vardır. Belediye nüfus ve idare olarak büyüdükçe ve geliştikçe gelirlerin giderlere etkin dağıtımı artmaktadır. Fakat bu durum tüm büyük

belediyelerde gerçekleşmemektedir. Çünkü gelirlerini giderlerine etkin dağıtamayan büyük belediyelerin de olduğunu görmek mümkün olmaktadır. Küçük belediyelerin gelirlerini giderlerine etkin dağıtmalarını ve dolayısıyla ölçek ekonomileri doğrultusunda hizmeti pahalı üretmemek için ya belediyelerin kurulma ve işleyişleri ile ilgili bazı önlemlerin alınması ya belediye kurulma sınırı olan 2000 nüfus sınırınının 5000, 7500 ya da 10000'e yükseltilmesi ya da her ikisinin birlikte değerlendirilmesi düşünülebilir. Ancak tek başına nüfus sınırını artırmak etkin kaynak kullanımı için çözüm olabilecek midir ? Kaldı ki nüfus sınırınının 5000 ya da üstü olarak belirlenmesi idare oluşum maliyetlerinde bir tasarruf sağlamakla beraber bundan sonra kaynakların etkin kullanımını sağlayacak mıdır?. Bu durum konusunda çalışmanın içindeki tablolardan da anlaşılacağı üzere genelde bu büyüklükteki belediyelerde etkinliğe ulaşılmadığı görülmektedir. Ayrıca nüfus sınırınının yükseltilmesi durumunda yeni nüfus sınıra kadar olan yerlerin Köy statüsünde kalması ile bu yörelerin nasıl idare edileceği de düşünülmelidir (Mevcut Köy idaresi yapısında değişiklik yapılmaması durumunda).

Belediye nüfusu hakkında diğer ülkelerdeki yapıya baktığımızda (Almanya, İspanya, Fransa, Hollanda, Belçika vd) nüfusu 1000-5000 arasında olan çok belediyenin de bulunduğunu belirtmek gerekir (ÜNÜSAN, 1996:17-43). O zaman bize göre gelirleri giderlere etkin dağıtmada yapılması gereken, nüfus sınırınının yükseltilmesinin ötesinde öncelikle belediye kurulmasındaki diğer şartlar ve idari işleyişlerle ilgili olmalıdır. Belediyeleşme süreci ve etkin belediye anlayışı konusunda yapılan çalışmalarda (GERAY, 2002:253-280 ve GÜLER, 1992b:71-92) bu durum çok iyi ifade edilmiştir. Bu bağlamda belediye kurulmasında siyasi baskıların etkisi en aza indirilmeli, yine belediye kurulmasında 1580 Sayılı Belediye Kanununun 7.maddesine göre ekonomik, coğrafi, sosyal ve mali yapıların önemi gerçekçi olarak belirlenmeli ve uygulanmalı, ayrıca belediye kurulmasında taşıma nüfusun önüne geçilmeli hatta nüfusu azalan yörelerde belediye idaresinin kaldırılması olarak dahilinde olduğundan (GERAY, 2002:260) bu uygulanmalıdır. Gelirleri giderlere etkin dağıtmada yapılması gerekenlerden diğeri, belediye idarelerinin yönetimleri konusunda yönetime gelenlere ilgilidir. Küçük belediyelerde yönetim kapasitesi ya da yönetimde etkinlik zayıftır (TOPAL, 2000:40). Genel olarak belediyelerde bu sorunun olduğu da belirtilmektedir (Yerel Yönetimlerin..., 1993:57). Belediye yönetimine aday olanların eğitim, bilgi, birikim, yönetim tecrübesi vs konularda gerekli yeterlilikte olmaları çok önemli bir etkidir. Belli bir eğitim almamış kişilerin belediye başkanı ve belediye meclis üyesi olması belde yönetimi için yeterli olmamaktadır. Türkiye'nin eğitim yapısı dikkate alındığında bazı yörelerde bu konuda sorunlar yaşanması normaldir. Bu durumda olan kişilere belli bir eğitim verilmeli (GÜLER, 2001:12 ve

ÖZGÜR/AZAKLI, 2001:52-82) belediye idaresi hakkında yapılması gerekenler anlatılmalıdır. Gerekirse bu eğitim yöre halkına da verilmelidir. Böylece küçük yerlerde eğitim ve sosyal açıdan eksiklikler azalacak dolayısıyla yönetimlerinde bu konularda eksik insanlardan oluşması önlenecektir. Bu durumun yansımaları belediyenin mali ve idari açıdan iyi yönetilmesi sonucunu ortaya çıkaracaktır.

Belediye yönetimi konusunda belirtilenlerin tam ve gerçekçi olarak uygulanması durumunda (gerçekten belediye kavramının içeriğini dolduracak yörelerin belediye olması sağlanacağından) günümüzdeki nüfus büyüklüğü sınırının gelirlerin giderlere etkin dağıtılmasında olumsuz etkisinin olmayacağı düşüncesindeyiz. Kaldı ki bu yönde tablolarda da küçük bazı belediyelerde gelirlerin etkin dağıtıldığını görmek mümkündür. Ayrıca belediyelerde belli bir nüfus büyüklüğünün yerel hizmetlerin etkin sağlanması yönünde salt bir gösterge olmadığı da yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Nüfus büyüklüğü, hizmetlerin etkin sağlanmasında etkinliği sağlayan unsurlardan sadece biri olarak ifade edilmiştir (Belediyelerin Büyüklüğü.....,1995:52).

Belediye kurulma sınırının idare kuruluş maliyetlerindeki azalmayı gerçekleştirmek ve ölçek ekonomileri doğrultusunda hizmetleri daha ucuza mal etmek amacıyla artırılması düşünülürse (POLATOĞLU ,2000:3-24) – ki bu durum bile gelirlerin giderlere etkin dağılımını kesin sağlamamaktadır.-- o zaman bu sınırın altında kalan ve nüfusu önemli boyuta varacak olan Köy İdareleri ile ilgili bazı düzenlemelerin yapılması gerekli olacaktır. Belediye kurulma sınırının 5000 ya da daha fazla olması durumunda bunun altındakilerin Köy İdaresi şeklinde yönetilmesi söz konusu olacağı için bunlara mutlaka kendilerinin kullanacakları gelir kaynaklarının sağlanması gereklidir. Aksi durumda köylerde İl Özel İdareleri ve diğer kamu kurumlarının yaptıkları yardımların yeterli olmadığı bugünkü yapıdan daha kötü bir manzara oluşacaktır. Belediye kurulma nüfus sınırında yapılacak bir değişikliğin il özel idarelerini ve köyleri de etkileyeceği düşünülmelidir. Bu durumda Sayın Prof.Dr. Cevat Geray'ın belirttiği üzere köy yönetimlerini ve küçük belediyeleri birlikte ele alacak (GERAY, 2000:22-24) idari ve mali düzenlemelerin yapılması zorunluluğu ortaya çıkacaktır.

Kaynakça

- DORUKKAYA, Şakir (1995), *Mahalli İdarelerin Mali Yapılarının Yeniden Düzenlenmesi ve Danimarka Örneği* (Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No:6).
- EĞİLMEZ, Mahfi (1997), *Hazine* (İstanbul: Creative Yayıncılık ve Organizasyon Ltd.Şt., 2. Baskı).
- GÜLER, Birgül Ayman (1992a), "Belediyeleşme Sürecinin Sayısal Özellikleri," *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* (Cilt:1, Sayı:6):19-29.

- GÜLER, Birgül Ayman (1992b), "Belediyeleşme Süreci Hakkında," *Amme İdaresi Dergisi* (Cilt:25, Sayı: 3):71-92.
- GÜLER, Birgül Ayman (2001), "Yerel Yönetimlerde Reform Sorunu," *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* (Cilt:10, Sayı:3):7-12.
- GERAY, Cevat (2000), "Köy Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması," *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* (Cilt:9, Sayı:3):3-24.
- GERAY, Cevat (2002), "Belediyeleşme Süreci ve Türkiye," *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri* (Ankara: TODAİE):253-280.
- NADAROĞLU, Halil / KELEŞ Ruşen (1991), *Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkilerin Dünü ve Bugünü (Türkiye Örneği)* (Marmaris: VII.Türkiye Maliye Sempozyumu) :25-52.
- ÖZGÜR, Hüseyin / AZAKLI, Sedat (2001), "Hizmet Öncesi Mahalli İdareler Eğitimi Üzerine Düşünceler: Türkiye'deki Mahalli idareler Önlisans Programları," *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* (Cilt:10, Sayı:3):52-85.
- POLATOĞLU, Aykut (2000), "Yerel Yönetim Reformu Üzerine Düşünceler," *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi* (Cilt:9, Sayı:1):3-24.
- TOPAL, Kadir (2000), *Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belediyelerin Konsolidasyonu (İstanbul İçin Bir Model Önerisi)* (Ankara:İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği).
- ÜNÜSAN, Teoman (1996), *Avrupa'da Yerel Yönetimler* (Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, No:9).
- T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü (1993), VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu, Mali Sorunlar Alt Komisyonu Raporu (Ankara :DPT).
- T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü (1993), Yerel Yönetimlerin Ekonomik İşlevleri (Ankara:Türk Belediyecilik Derneği Konrad Adenauer Vakfı).
- T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü (1995), Belediyelerin Büyüklüğü Etkinliği ve Halkın Katılımı, (Ankara: Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Yönlendirme Komitesi (CDLR), Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü).
- T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü (2001), 8. Beşyıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, (Ankara:DPT:2538, ÖİK:554).
- T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü (2001), Bütçeler, Belediyeler, İl özel İdareleri ve Köyler 2000 (Ankara:Yayın No:2434, Nisan 2001).
- 11 Temmuz 1999 Hürriyet Gazetesi.
- 1930 Tarih 1580 Sayılı Belediye Yasası.
- 19 Şubat 1994 Tarihli Mükerrer Resmi Gazete (Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği).
- www.bumko.gov.tr
- www.die.gov.tr
- www.yerelnet.org.tr

EK TABLO I
Çeşitli Büyüklükteki Belediyelerin Gelir, Gider, Yüzölçümü ve Nüfus Rakamları

BELEDİYELERİ	DEĞERLER	Nüfus	Yüzölçümü Km ²	Carı - Gider (%)	Personel / Carı (%)	Yatırım / Gider (%)	Transfer / Gider (%)	Tabiiyatı Personel / Gelir (%)	Kesilmeden Personel / Gelir (%)	Gider Gerçekleşme (%)	Gelir Gerçekleşme (%)
Marmara Bölgesi (73)											
2.000 - 5.000 Nüfus Aralığı (27)											
Muratbey / İstanbul	2.200	1.800	72,5	54,2	27,0	--	12,6	31,2	66,2	65,8	
Değirmentepe / İstanbul	4.596	8.000	66,2	59,2	16,4	17,1	26,5	45,9	81,7	69,7	
Çanta / İstanbul	4.430	6	--	38,8	53,0	7,6	53,1	39,3	84,0	111,7	
Büyükcavuşlu / İstanbul	3.183	--	74,1	63,9	18,9	6,0	24,1	50,4	96,6	90,8	
Binkilic / İstanbul	3.004	--	67,4	71,6	28,3	3,7	49,7	54,3	79,2	90,0	
Halidere / Kocaeli	4.218	223.000	78,5	71,4	15,4	5,6	49,6	55,0	85,6	87,2	
Ereğli / Kocaeli	2.762	6	85,7	79,7	12,2	1,5	26,6	99,2	93,3	64,2	
Büyükderben / Kocaeli	3.849	17	66,5	65,7	31,4	1,6	29,9	49,8	56,3	49,5	
Akmeşe / Kocaeli	2.190	--	57,2	39,5	42,5	--	22,5	13,8	61,5	96,9	
Akçat / Kocaeli	2.034	31	43,2	62,5	54,7	1,3	30,0	30,7	66,3	58,2	
Ümrüye / Bursa	3.147	--	92,4	72,0	3,2	4,1	25,2	39,7	46,5	45,2	
Kurşunlu / Bursa	3.605	27	78,1	39,3	16,6	4,4	23,8	32,6	78,4	73,9	
Keles / Bursa	3.806	--	79,2	63,7	17,8	2,4	28,7	55,7	55,3	50,1	
Karacalı / Bursa	2.228	35.000	86,3	61,8	10,2	2,8	29,5	44,3	50,0	60,2	
Harmancık / Bursa	3.750	--	94,7	72,0	5,3	--	22,6	77,4	47,3	40,8	
Çeltikçi / Bursa	2.158	13	86,0	55,3	11,6	2,4	25,2	49,2	61,7	58,8	
Çakırlı / Bursa	1.908	--	83,1	62,2	14,5	2,2	29,3	53,2	72,5	68,1	
Boyalıca / Bursa	2.554	8.000	59,6	62,9	34,1	5,3	35,7	42,0	109,4	96,3	
Terzizalan / Çanakkale	2.231	--	64,5	62,7	24,0	10,0	41,2	44,4	92,9	84,7	
Küçükkuşçu / Çanakkale	4.377	63	82,9	62,0	12,7	3,8	40,8	50,0	78,1	80,2	
Karabağ / Çanakkale	3.002	--	80,0	--	18,4	1,2	--	--	60,7	64,0	
Gümüşşey / Çanakkale	2.248	33	87,0	57,1	9,7	3,2	29,4	50,5	51,1	52,7	
Geyikli / Çanakkale	2.653	25	76,1	55,0	13,9	9,8	26,3	41,1	64,3	65,6	
Evreşe / Çanakkale	2.291	39	82,7	64,1	1,2	15,4	30,3	64,1	46,3	38,2	
Kocaindır / Edirne	2.129	21	44,1	25,0	55,8	--	12,9	6,8	48,6	62,8	
Lalapaşa / Edirne	2.153	--	87,1	31,4	9,1	2,7	17,0	30,0	43,3	39,8	
Kurbağ / Edirne	2.248	56	65,0	55,9	8,4	26,5	14,6	36,6	56,0	52,0	
5000 - 10000 Nüfus Aralığı (13)											
Alikabva / Kocaeli	6.635	9.500	78,5	69,8	18,5	2,7	48,2	48,0	83,3	94,9	
Çavuşbaşı / İstanbul	9.394	43	60,0	35,2	39,4	--	10,1	9,9	48,9	74,8	
Celalive / İstanbul	5.681	25.246	61,0	53,2	31,3	7,4	25,5	36,9	75,1	66,1	
Bolluca / İstanbul	5.847	3.500.000	69,7	60,0	29,4	--	22,6	39,1	36,8	39,4	
Alemdar / İstanbul	6.961	6	42,7	67,5	54,6	2,5	17,2	44,4	60,2	39,1	
Yuvacık / Kocaeli	8.816	25	75,8	33,5	17,9	6,2	34,6	29,4	94,1	116,0	
Arsılanbey / Kocaeli	6.835	17	82,1	67,4	13,1	4,5	24,1	63,9	109,9	95,2	
Güzelyalı / Bursa	7.019	3.760	42,7	53,9	54,4	2,8	26,6	21,8	113,4	120,1	
Alanyurt / Bursa	8.299	8.000	69,0	24,0	18,5	11,9	18,8	16,8	73,2	108,3	
Lapsaka / Çanakkale	7.896	--	79,7	39,3	19,1	0,8	31,3	32,6	98,8	94,8	
Süloğlu / Edirne	5.649	--	80,7	42,2	16,6	2,5	29,6	36,3	86,8	81,3	
İpsala / Edirne	8.587	6	64,4	56,3	24,2	11,3	24,0	37,3	60,8	58,8	
Havsa / Edirne	7.469	73	61,4	40,5	28,7	9,7	27,8	28,5	76,5	66,7	
10000 - 20000 Nüfus Aralığı (10)											
Tepecik / İstanbul	14.588	11	85,7	42,0	12,5	1,4	19,7	40,0	64,8	58,4	
Taşdelen / İstanbul	19.389	5	56,8	46,5	39,2	3,5	16,7	23,9	91,7	101,5	
Boğazköy / İstanbul	11.822	40	55,6	68,4	43,4	0,6	27,3	44,6	44,9	38,3	
Adalar / İstanbul	16.171	10	90,5	84,5	5,5	3,9	47,9	--	71,3	59,9	
Uzunışfık / Kocaeli	11.203	30.000	49,7	71,8	43,6	6,6	24,6	44,2	134,1	77,6	
Köseköy / Kocaeli	12.529	1.350.000	56,6	59,4	33,7	9,4	34,4	37,7	101,8	93,8	
Heretke / Kocaeli	14.349	30	77,3	83,2	6,8	15,7	29,9	83,2	47,9	37,1	
İznik / Bursa	18.634	7.000	78,7	70,0	8,8	12,3	33,2	59,8	62,5	57,6	
Görükle / Bursa	12.904	244	77,1	--	18,2	4,3	--	--	31,9	26,6	
Demirtaş / Bursa	10.103	163	72,1	66,5	26,5	1,2	36,9	56,1	75,3	64,4	
20000 - 50000 Nüfus Aralığı (9)											
Gölpazar / İstanbul	20.702	19	53,4	--	38,8	7,6	--	--	54,4	45,9	
Büyüçekmece / İstanbul	41.644	15	26,8	55,7	64,6	--	14,4	19,1	108,1	84,5	
Karamürsel / Kocaeli	29.047	--	57,5	63,5	16,2	26,1	36,8	37,1	96,0	94,6	
Değirmendere / Kocaeli	26.136	8	59,4	71,0	9,6	30,9	37,4	48,7	64,7	56,1	
Kestel / Bursa	30.850	280	73,1	79,4	20,9	5,8	29,9	50,3	68,1	78,6	
Emek / Bursa	20.882	294	51,0	49,8	46,2	2,7	22,4	26,2	126,4	96,3	
Gelibolu / Çanakkale	20.180	--	76,9	80,0	8,3	14,6	28,2	64,2	68,3	74,7	
Çan / Çanakkale	25.156	10.500	65,2	79,1	16,8	17,7	30,0	54,1	56,5	53,8	
Biga / Çanakkale	26.375	--	75,4	70,4	18,0	6,5	40,2	56,4	72,1	68,2	
50000 - 100000 Nüfus Aralığı (7)											
Tuzla / İstanbul	82.142	--	77,4	44,0	17,8	4,7	23,0	41,8	71,0	59,7	
Gölcük / Kocaeli	76.855	9	42,7	71,4	23,7	33,4	30,0	23,4	116,0	114,1	
Derince / Kocaeli	96.501	16	58,2	73,8	29,9	11,7	29,2	47,0	51,8	47,5	
Bekirpaşa / Kocaeli	80.597	1	76,3	76,3	8,7	14,9	16,5	44,6	54,9	40,1	
Orhangazi / Bursa	53.498	--	29,4	65,3	66,2	4,3	16,5	24,7	93,4	72,7	
Gemlik / Bursa	63.329	611	63,6	73,6	12,3	23,1	32,7	40,0	64,7	77,9	
Çanakkale / Çanakkale	62.547	16.770	59,9	68,4	18,2	21,8	26,4	42,5	67,3	64,4	
100000 + Nüfus Aralığı (7)											
			55,4	68,1	26,2	18,1			72,2	59,8	

İzmit	190.741	31	24,9	64,4	30,8	44,2	05,5	18,2	85,0	75,6
Saraybahçe / Kocaeli	121.406	43	63,2	88,2	4,7	31,9	29,4	69,0	74,4	60,0
Esenyurt / İstanbul	100.565	--	10,7	51,9	79,7	9,4	5,5	6,9	93,9	75,3
Eyüp / İstanbul	233.713	242	74,9	67,5	11,3	13,6	32,3	63,0	69,5	55,8
Güngören / İstanbul	271.853	7	69,1	68,3	16,8	14,0	29,7	30,9	60,4	56,0
Sarıyer / İstanbul	209.549	1.510.000	82,8	59,1	9,4	7,6	26,7	58,2	50,9	42,8
Sultanbeyli / İstanbul	144.540	20	62,8	77,7	30,9	6,2	24,7	65,9	71,3	53,1
Ege Bölgesi (80)										
2000 - 5000 Nüfus Aralığı (26)			67,4	59,2	22,2	10,5			63,4	59,5
Çameli / Denizli	3.549	20	86,3	69,0	4,1	9,3	29,5	58,8	80,5	81,5
Bozkurt / Denizli	3.719	3	74,5	38,7	12,0	12,5	10,7	31,4	36,7	33,7
Baklan / Denizli	3.568	25	66,6	39,3	4,3	30,2	22,4	54,8	51,6	37,2
Alaattin / Denizli	2.642	--	41,9	54,7	48,7	8,9	23,9	34,4	38,1	38,7
Akkale / Denizli	2.852	19	87,6	54,1	5,1	7,2	34,4	28,0	66,8	113,1
Efeköy / Afyon	3.187	15	93,5	44,4	4,6	1,1	28,7	48,4	40,3	34,5
Döğre / Afyon	4.898	--	69,0	61,5	25,5	5,5	--	--	66,6	53,0
Bayat / Afyon	4.631	--	66,7	48,5	29,7	3,6	21,3	53,3	62,8	60,3
Atlıhisar / Afyon	3.059	15	92,5	58,6	3,9	3,2	41,4	61,7	55,2	49,3
Akkonak / Afyon	3.644	67	30,5	31,1	15,7	32,5	29,6	17,9	69,5	60,9
Ölideniz / Muğla	2.748	61	63,1	57,5	24,2	12,2	29,9	35,4	63,6	65,1
Menentepe / Muğla	2.534	--	57,8	91,6	15,6	26,5	51,1	56,7	75,7	68,8
İçmeler / Muğla	5.721	2.286	56,3	27,7	33,7	9,7	11,3	15,3	55,2	56,1
Gündoğdu / Muğla	2.393	10	60,3	58,9	27,2	11,9	24,2	39,4	82,0	74,1
Beldibi / Muğla	4.210	21	52,1	69,1	39,1	8,4	18,5	44,3	124,0	80,6
Bafa / Muğla	2.036	27	88,4	76,4	7,9	3,7	39,7	89,0	56,7	42,6
Değirmentepe / İzmir	2.064	23	27,2	100,0	71,9	1,0	30,0	28,4	80,6	78,6
Çirpi / İzmir	3.320	21	74,8	69,7	9,4	14,4	33,8	50,6	63,3	65,3
Çaybaşı / İzmir	4.495	14	85,1	54,3	7,4	6,7	28,4	48,2	56,8	54,5
Çandarlı / İzmir	3.465	100	65,7	57,7	21,9	12,2	34,9	36,6	84,7	92,1
Bademli / İzmir	4.304	42	76,6	68,1	11,6	11,1	35,7	52,2	62,5	62,5
Erenler / Kutahya	3.120	8	64,5	49,2	34,5	--	24,5	37,6	55,0	46,5
Çayırbaşı / Kutahya	2.253	--	49,2	--	50,7	--	--	--	73,4	69,0
Çavdarhisar / Kutahya	3.540	47	81,9	57,1	6,0	12,4	24,6	44,8	42,1	43,9
Çukurca / Kutahya	2.337	--	40,5	70,0	56,7	1,3	38,2	30,4	45,6	42,5
Akcaalan / Kutahya	2.444	3	82,2	54,9	8,0	8,8	25,0	43,7	41,3	42,6
5000 - 10000 Nüfus Aralığı (17)			69,8	59,7	21,2	8,9			72,0	72,1
Kızılcabölük / Denizli	5.641	3.000	77,9	50,3	12,5	8,9	17,5	41,2	44,5	42,5
Honaz / Denizli	7.207	120	69,5	72,0	12,4	17,4	24,7	55,3	55,5	50,6
Cardak / Denizli	8.336	6	59,5	53,0	39,8	0,3	28,9	31,0	50,8	51,7
Bekilli / Denizli	6.206	4	63,8	69,1	2,8	32,9	29,8	49,5	99,2	88,4
Bağbaşı / Denizli	8.030	35	71,6	43,3	22,8	5,2	13,3	25,9	39,4	47,2
Karaadilli / Afyon	7.275	--	55,8	49,2	40,3	2,6	20,6	33,8	97,1	71,1
İscehisar / Afyon	9.762	--	77,3	90,0	22,6	--	29,0	56,7	56,9	70,5
Evciler / Afyon	5.838	105	70,5	67	26,3	2,7	29,5	38,6	68,0	83,3
Cobanlılar / Afyon	7.607	--	52,4	50,9	46,2	1,1	24,0	28,9	89,2	82,2
Foça / İzmir	9.016	70	72,1	74,4	10,7	17,1	45,0	60,0	55,1	74,1
Bağyurdu / İzmir	5.858	1	48,3	65,2	34,8	16,5	20,2	33,7	92,8	89,5
Armutlu / İzmir	6.470	23	74,8	36,2	19,0	5,3	21,3	25,8	72,5	76,1
Alaçatı / İzmir	8.805	22	67,9	67,0	14,2	17,7	32,8	49,4	70,7	65,6
Tunçbılek / Kutahya	5.083	--	73,8	75,6	23,1	2,8	41,5	53,1	90,6	95,3
Hisarçik / Kutahya	5.419	2	72,3	78,6	21,1	6,3	59,5	65,7	86,9	81,7
Domanıç / Kutahya	5.193	35	90,3	74,5	6,2	3,0	59,3	64,2	79,2	83,0
Altıntaş / Kutahya	6.567	7.320	90,0	--	6,8	3,0	--	--	73,4	73,4
10000 - 20000 Nüfus Aralığı (12)			68,2	59,7	22,3	9,13			71,7	70,1
Tavas / Denizli	12.949	150	78,8	72,7	19,4	1,4	28,2	70,0	64,3	52,7
Sernihisar / Denizli	15.074	--	80,4	57,3	17,8	1,3	17,6	55,9	35,7	29,5
Kınıklı / Denizli	15.271	4	43,0	58,3	51,6	5,0	21,1	23,3	57,8	64,1
Tatarlı / Afyon	10.783	--	60,8	75,6	7,2	31,2	35,6	42,8	75,6	81,2
Suhut / Afyon	19.411	63	75,1	11,4	12,5	12,1	13,1	8,4	52,8	53,7
Yatağan / Muğla	14.930	27	72,9	75,6	16,8	9,9	44,1	63,7	89,5	72,5
Ortaça / Muğla	15.346	45	80,7	81,8	9,5	9,6	44,6	40,4	62,2	101,0
Dalaman / Muğla	16.162	112	21,4	25,3	74,6	3,7	5,7	6,6	90,9	74,1
Menderes / İzmir	15.720	--	66,9	64,7	30,5	2,4	44,1	48,5	117,5	104,9
Kınık / İzmir	15.046	43	67,8	79,1	4,3	27,6	22,7	70,3	64,6	49,3
Güzelbahçe / İzmir	13.123	21	80,8	52,6	18,2	1,0	30,0	55,2	79,6	61,3
Bayındır / İzmir	18.452	44	90,2	62,3	5,2	4,4	56,6	61,6	70,1	92,0
20000 - 50000 Nüfus Aralığı (14)			61,0	60,8	21,9	16,8			75,6	80,2
Sağdıçlı / Afyon	36.160	74	27,9	71,2	38,7	33,3	12,7	16,8	53,2	62,9
Çay / Afyon	22.975	794	60,8	68,7	21,8	17,3	44,0	52,4	81,3	64,7
Milas / Muğla	35.974	38	55,3	73,4	19,0	25,6	38,1	42,5	90,6	86,6
Marmaris / Muğla	22.664	6	63,2	27,0	27,0	9,6	29,1	35,3	72,7	77,2
Fethiye / Muğla	48.139	144	57,6	69,8	22,7	19,6	15,5	42,6	32,7	30,9
Muğla / Muğla	38.833	78	55,0	81,4	18,8	25,8	28,3	48,4	62,9	58,4
Narlıdere / İzmir	42.311	12	73,7	--	9,5	16,6	--	--	78,3	75,9
Menemen / İzmir	43.506	32.900	68,8	79,9	19,9	11,0	46,0	65,0	68,7	67,3
Kemalpaşa / İzmir	23.360	38	46,9	18,2	47,1	5,8	9,0	8,5	99,2	99,2
Çeşme / İzmir	21.113	260	49,4	42,1	23,2	27,1	26,4	12,5	88,9	183,2
Hergama / İzmir	46.880	74	72,5	56,5	13,0	14,3	29,8	48,6	69,0	58,3
Aliağa / İzmir	35.356	51	79,3	64,1	6,9	13,6	27,6	51,6	118,7	116,9
Tarşanlı / Kutahya	47.395	8.850	71,0	68,2	24,4	4,5	53,6	51,5	83,0	78,1

Gediz / Kütahya	22.256	--	72,6	71,1	15,4	11,8	45,8	48,0	60,0	64,5
Bolvadin / Afyon	54.753	100	72,1	72,2	21,8	12,2	35,4	54,9	63,7	60,4
5000 - 10000 Nüfus Aralığı (4)			68,9	61,8	21,2	11,2			75,9	73,2
Ödemiş / İzmir	62.194	59	72,0	74,0	19,0	8,8	38,1	50,9	59,0	73,8
Gazimeir / İzmir	54.245	45	63,4	51,7	26,7	9,7	22,6	35,6	93,0	85,8
Balçova / İzmir	67.343	29	68,3	49,4	17,3	14,1	29,8	40,8	88,2	73,0
10000 - + Nüfus Aralığı (7)			65,2	67,5	21,8	9,2			73,4	69,4
Demizli / Demizli	233.651	34	59,7	72,2	32,9	7,2	31,0	43,6	72,0	71,2
Afyon / Afyon	111.580	62	58,2	44,9	30,6	11,1	26,3	28,6	73,9	80,0
Buca / İzmir	285.250	25	50,4	83,6	35,4	13,6	27,7	50,0	70,9	59,3
Bornova / İzmir	348.368	205	82,6	72,9	10,9	6,4	40,3	66,0	64,4	58,9
Konak / İzmir	731.865	46	64,4	84,6	22,2	12,8	28,8	59,8	76,9	69,2
Karşıyaka / İzmir	432.074	55.000	66,6	57,5	23,0	8,3	34,2	41,8	85,7	80,0
Kütahya / Kütahya	158.776	9.664	74,8	56,8	20,0	5,1	22,8	44,5	70,1	67,8
İç Anadolu Bölgesi (81)										
2000 - 5000 Nüfus Aralığı (25)			78,4	62,5	15,7	7,7			61,0	55,0
Kırka / Eskişehir	4.318	7	63,8	77,6	30,8	5,1	33,3	60,4	67,0	54,9
Kavakent / Eskişehir	2.202	185	78,9	39,4	19,5	1,1	36,0	16,7	78,8	66,8
Dumrek / Eskişehir	2.518	70	66,6	50,0	8,3	23,9	27,4	45,7	54,8	40,0
Çukurhisar / Eskişehir	3.839	15	90,0	52,4	4,9	4,9	31,6	43,6	64,4	69,6
Alpağut / Eskişehir	2.287	--	72,7	58,7	24,5	1,4	19,1	41,5	70,0	71,9
Karacasar / Nevşehir	2.315	--	86,8	67,9	11,4	--	46,2	61,0	76,2	73,7
Göreme / Nevşehir	2.381	--	69,3	76,7	15,5	14,5	20,6	54,3	51,9	50,8
Göze / Nevşehir	2.737	48	70,1	73,4	15,5	13,0	39,1	63,8	67,0	54,1
Çat / Nevşehir	2.484	79	87,2	100,0	--	11,6	54,5	94,9	52,1	47,8
Aksalur / Nevşehir	2.074	76	97,2	69,0	1,8	--	29,6	81,6	52,1	42,8
Yavru / Sivas	2.405	2.536	78,2	79,6	9,7	11,5	35,1	74,1	47,5	40,0
Gürçayır / Sivas	2.101	3.613	96,6	63,7	--	2,8	31,5	84,0	65,2	47,8
Gümüşdere / Sivas	2.468	--	80,0	70,7	17,6	--	38,4	72,5	64,5	51,2
Doğanlar / Sivas	3.420	565	79,1	54,7	16,6	3,3	25,2	37,9	33,3	38,0
Alaçahan / Sivas	4.067	1.100	76,7	62,5	10,2	12,3	31,7	58,3	46,7	38,4
Kurşunlu / Konya	2.033	3	33,3	55,0	61,6	2,8	20,0	20,7	93,7	82,8
Kızıören / Konya	2.101	140	90,4	52,6	3,5	5,9	31,3	28,7	56,0	92,6
Karabağ / Konya	3.399	350	74,5	47,3	3,2	15,0	21,4	61,3	56,6	32,5
Ahırlı / Konya	4.570	--	72,8	53,0	25,9	2,0	34,0	51,0	60,0	62,2
Adıyır / Konya	3.152	1.500	63,8	63,3	34,0	17,0	28,7	43,6	67,6	62,5
Oyaca / Ankara	2.419	3.600	88,7	66,9	8,2	2,2	29,4	105,0	78,2	44,1
Oltan / Ankara	2.038	90,0	81,4	68,1	8,3	9,2	29,1	55,0	46,9	47,3
Kutulduğun / Ankara	3.620	--	82,4	46,5	16,1	1,0	29,7	40,2	97,5	93,0
Deveköyan / Ankara	2.695	--	95,9	57,4	3,6	--	29,2	56,2	40,8	40,0
Çağa / Ankara	4.585	--	85,3	56,5	12,3	1,2	28,9	60,0	37,8	30,3
5.000 - 10.000 Nüfus Aralığı (19)			71,5	56,5	19,1	9,8			69,9	67,1
Sarıca / Eskişehir	5.446	53	60,8	68,2	12,2	25,9	29,4	42,5	60,5	59,1
Mihalıççık / Eskişehir	5.616	--	92,4	68,4	2,6	4,5	--	66,7	103,3	97,6
Mahmutiye / Eskişehir	5.333	77	56,5	58,1	31,9	10,5	29,4	46,5	88,7	62,7
Özkonak / Nevşehir	8.150	6	71,9	49,7	11,9	15,9	28,0	34,4	70,8	73,5
Deminkuyu / Nevşehir	9.003	--	58,4	82,3	31,8	9,3	34,4	60,6	68,0	54,0
Acıgöl / Nevşehir	5.946	--	60,6	64,4	26,2	12,5	26,2	44,6	59,2	51,8
Yeniçubuk / Sivas	7.587	39	87,0	50,6	8,3	3,8	29,7	47,3	74,6	69,4
İmranlı / Sivas	6.516	64.000	85,2	25,3	10,5	3,5	24,4	23,4	65,8	63,2
Gürün / Sivas	9.838	--	60,9	--	20,8	18,2	--	--	59,8	61,5
Çepni / Sivas	6.432	80	60,7	65,8	10,7	27,6	27,5	40,6	57,7	56,8
Derebucak / Konya	6.150	129	72,4	52,3	16,7	10,3	31,3	38,6	79,6	78,0
Çetmi / Konya	8.312	30	68,8	54,6	28,8	1,6	27,0	34,3	61,5	67,4
Bağbaşı / Konya	5.080	15	97,9	60,0	--	1,7	38,0	58,3	59,9	60,3
Altıekin / Konya	7.211	154	62,3	29,0	32,4	4,9	19,6	17,9	85,0	85,6
Ayşar / Konya	8.204	125	78,0	50,4	20,4	1,1	25,8	38,9	62,1	62,8
Çavrihan / Ankara	8.603	--	81,4	61,6	8,7	9,7	43,9	44,5	86,1	97,2
Bağlum / Ankara	8.117	60	71,7	60,0	11,6	16,6	23,1	45,7	42,6	40,0
Ayaş / Ankara	6.257	--	75,3	61,1	21,8	2,3	20,1	50,0	82,0	75,6
Afşar / Ankara	5.159	6	57,1	55,5	36,5	6,3	29,2	34,4	61,4	57,3
10000 - 20000 Nüfus Aralığı (14)			68,8	57,2	17,5	10,6			72,9	72,3
Avanus / Nevşehir	14.285	1.045	68,7	69,8	11,1	19,6	24,6	48,9	88,6	86,8
Sarıoğlu / Sivas	17.571	15.000	76,5	69,5	20,8	2,1	47,5	55,3	86,8	83,6
Gemerek / Sivas	11.286	50	43,2	47,5	2,9	6,2	36,5	42,6	77,1	78,0
Kadıhanı / Konya	17.391	8	67,9	62,9	3,2	28,6	38,7	46,8	75,3	68,8
Hadım / Konya	16.171	300	65,9	67,5	26,3	7,7	33,9	35,3	59,3	74,7
Güney sınıır / Konya	11.644	26	93,9	41,6	6,0	--	16,4	49,9	61,0	48,6
Çibanyeli / Konya	15.154	--	79,4	61,1	17,4	3,3	35,8	51,2	66,4	63,1
Baleiler / Konya	11.378	--	82,3	61,6	10,1	7,4	25,4	53,6	53,4	50,5
Pırsaklar / Ankara	13.425	1.200	61,7	63,2	17,4	11,7	29,1	33,7	74,6	86,4
Nalihan / Ankara	16.951	1.678	53,2	56,2	29,7	16,8	25,7	28,5	79,7	83,8
Kızılcahamam / Ankara	16.641	7	75,5	75,1	8,2	16,1	38,7	70,8	82,3	65,8
Kazan / Ankara	12.302	18	70,8	63,6	18,4	10,6	17,5	44,8	45,6	45,7
Kalçık / Ankara	14.463	101	60,0	15,8	37,7	2,0	11,1	8,9	95,5	102,2
Göğül / Ankara	6.509	16.963	56,4	45,4	37,1	6,4	32,2	25,7	75,2	75,1
20000 - 50000 Nüfus Aralığı (9)			65,5	62,1	18,2	13,6			78,1	73,9
Suşehri / Sivas	26.814	50	33,5	50,5	9,9	36,4	29,6	29,7	81,3	74,0
İlgün / Konya	33.040	80	78,5	64,3	10,2	11,1	26,8	54,0	65,7	61,4
Çumra / Konya	41.645	--	74,6	74,1	13,3	11,8	25,9	55,3	90,1	90,1

Beyshehir / Konya	40 508	20	76.2	65.3	18.6	5.0	41.4	65.7	70.2	53.2
Karapınar / Konya	28 074	1 590	63.9	18.0	27.8	8.0	8.9	12.7	71.6	64.7
Serefikoşhisar / Ankara	40 595	--	71.3	69.0	18.0	10.4	30.0	46.0	100.0	107.0
Elimadağ / Ankara	20 966	573	41.7	72.7	28.1	29.9	25.4	30.1	80.4	81.8
Çubuk / Ankara	35 725	25	74.2	71.9	17.8	7.7	38.3	59.7	69.1	61.7
Beypazarı / Ankara	33 141	81	55.9	73.3	20.7	2.9	43.4	58.6	75.3	71.9
50000 - 100000 Nüfus Aralığı (5)			61.3	49.0	17.3	15.1			69.7	64.2
Nevşehir	60 732	5 467	69.0	69.3	19.2	11.5	29.8	52.7	77.4	70.3
Seydişehir / Konya	52 898	43	45.7	60.2	18.5	5.4	33.2	46.1	64.7	64.2
Ereğli / Konya	77 779	69	60.6	27.7	13.5	25.7	22.4	21.5	52.1	40.7
Akşehir / Konya	54 903	42	64.7	55.5	23.9	11.2	25.8	37.3	78.8	75.9
Polatlı / Ankara	71 818	34	66.5	32.6	11.5	21.8	19.1	24.1	75.6	70.1
100.000 - + Nüfus Aralığı (9)			65.9	74.5	15.2	15.0			70.9	60.4
Tepebaşı / Eskişehir	202 476	3 664	50.0	84.4	35.4	14.4	23.2	48.7	69.9	60.6
Odunpazarı / Eskişehir	249 807	41	61.3	56.9	12.4	26.2	29.9	42.5	82.3	67.5
Sivas / Sivas	232 532	--	50.0	63.6	11.4	8.5	34.2	53.8	107.6	92.8
Karatay / Konya	146 251	236	62.4	72.9	27.1	10.4	17.8	52.8	30.9	26.6
Mamak / Ankara	389 229	1 612	73.8	83.3	17.6	8.8	42.3	71.4	65.3	53.8
Keçiören / Ankara	588 117	58 600	64.7	63.6	15.2	20.9	40.0	50.0	68.0	56.0
Etimesgut / Ankara	112 659	10	70.6	70.4	11.1	18.0	40.2	50.1	75.3	75.0
Çankaya / Ankara	729 596	137	85.0	88.2	2.8	10.4	30.0	83.0	66.6	60.0
Allıндаğ / Ankara	380 230	80	76.1	87.3	4.0	17.9	60.6	96.6	72.4	51.7
Akdeniz Bölgesi (79)										
2000 - 5000 Nüfus Aralığı (27)			73.0	56.1	18.9	6.3			59.1	54.5
Karaelbistan / Kahramanmaraş	4 316	--	95.9	52.1	3.1	--	28.3	57.6	92.4	80.1
Karacasu / Kahramanmaraş	4 467	79	38.5	55.3	28.8	--	27.0	40.9	67.5	63.5
İğde / Kahramanmaraş	2 924	10	87.9	70.5	11.1	--	36.8	76.1	56.8	46.3
Evin / Kahramanmaraş	4 217	93	90.4	50.0	9.5	--	0.30	69.1	52.5	34.3
Bakış / Kahramanmaraş	2 654	--	50.5	65.9	47.1	2.3	29.1	39.1	41.6	35.4
Hacıpaşa / Hatay	3 512	13	79.8	66.9	5.9	13.7	29.2	61.6	69.7	60.5
Dursunlu / Hatay	4 757	--	74.0	45.8	19.2	6.2	30.0	38.7	72.5	64.5
Değirmentepe / Hatay	2 638	--	71.1	83.7	26.9	2.8	25.7	58.4	45.3	44.1
Arıçlı / Hatay	3 625	--	87.6	72.8	10.7	1.5	36.8	69.1	52.0	48.0
Akçalı / Hatay	3 673	--	90.6	64.4	8.5	0.8	29.5	85.1	53.2	36.5
Doğan / Antalya	2 402	120	47.1	45.6	47.9	4.1	27.3	24.5	80.6	70.6
Çiğlik / Antalya	2 146	16	87.2	36.5	9.9	4.2	21.0	20.8	80.1	122.7
Çamyuva / Antalya	3 292	4	90.3	57.8	6.4	2.6	41.5	55.1	79.4	75.3
Belek / Antalya	2 586	1 826	43.7	33.3	56.2	--	7.7	16.0	30.2	27.5
Aksu / Antalya	3 464	--	90.3	71.4	2.4	6.4	24.2	64.0	19.3	19.5
Kozluçay / Isparta	3 913	65	58.0	84.6	3.6	27.9	28.9	94.0	48.5	30.0
Kiliç / Isparta	2 346	42	67.8	56.5	25.8	5.2	29.6	44.3	87.5	75.7
Hüyükü / Isparta	3 373	--	80.1	63.7	17.7	2.1	39.5	56.5	77.5	70.0
Gökçeböyük / Isparta	2 011	--	63.0	54.6	28.5	8.4	28.1	34.7	74.3	73.7
Çetince / Isparta	2 739	--	47.6	36.6	15.0	0.8	23.2	46.8	31.5	31.6
Çarıksaraylar / Isparta	5 981	--	74.5	50.8	7.8	16.9	35.3	47.5	76.1	60.6
Güney / Burdur	3 178	96	62.3	47.6	33.6	4.0	24.4	29.7	71.6	77.0
Gazi / Adana	3 513	--	82.7	49.4	8.8	7.3	25.0	43.2	59.0	55.8
Çatalpa / Adana	2 318	--	65.8	42.5	32.9	1.4	28.4	27.3	63.0	66.9
Birikent / Adana	2 457	--	86.7	57.6	5.7	7.4	28.7	60.4	35.6	29.4
Baklalı / Adana	2 425	--	80.4	16.2	17.3	--	0.30	17.5	41.8	35.1
Abdiözü / Adana	3 379	36	79.1	62.7	20.1	--	20.7	48.9	38.3	38.9
5.000 - 10.000 Nüfus Aralığı (22)			72.6	60.9	16.5	7.9			65.8	65.7
Şekeroba / Kahramanmaraş	5 243	--	81.3	75.0	6.7	11.0	0.30	74.2	84.21	69.2
Düzbağ / Kahramanmaraş	7 405	25	76.3	75.0	19.0	4.5	30.8	67.0	38.5	32.9
Andırın / Kahramanmaraş	7 746	--	65.7	76.7	7.6	26.6	22.1	57.0	43.2	38.2
Odabaşı / Hatay	5 652	5 900	85.4	61.4	14.5	--	33.9	58.4	59.6	53.5
Küçükalyan / Hatay	5 567	3	37.2	52.3	59.7	2.9	23.3	17.5	69.2	77.0
Karakese / Hatay	5 128	6	65.0	74.4	10.0	2.5	51.1	77.3	75.9	64.1
Çekmece / Hatay	10 029	9	73.0	48.5	23.4	2.8	45.6	40.8	93.3	110.9
Bekbeşe / Hatay	5 469	3	94.5	75.7	3.6	2.2	38.9	109.2	54.4	35.6
Akbezi / Hatay	6 383	--	92.3	68.9	4.0	3.5	33.2	64.5	44.6	44.0
Payallar / Antalya	6 638	16	52.5	63.2	39.1	8.3	26.6	34.7	81.0	77.5
Kaş / Antalya	7 942	23 400	78.9	56.9	7.1	13.7	43.7	44.2	91.2	92.8
Çevizli / Antalya	7 993	7	67.1	63.6	19.8	12.9	39.3	42.7	77.5	87.5
Beykonak / Antalya	6 106	17	50.9	59.1	6.5	6.9	17.3	21.8	40.1	93.6
Avsallar / Antalya	5 030	--	67.5	69.6	28.8	3.2	26.4	50.1	72.2	67.8
Yenişarbademli / Isparta	6 665	25	80.8	63.6	16.1	3.1	29.0	53.8	56.9	54.4
Keçiborlu / Isparta	9 038	562	53.9	53.9	13.9	16.1	20.8	34.9	75.3	81.1
Gelendost / Isparta	5 626	--	75.3	47.4	14.6	9.7	25.7	42.4	43.6	36.8
Atabey / Isparta	7 336	--	67.6	51.4	20.3	12.0	29.2	33.8	33.5	34.4
Karamanlı / Burdur	6 002	--	95.7	24.7	2.9	1.2	24.9	23.3	86.5	88.3
Solaklı / Adana	5 310	--	78.4	72.5	6.0	14.6	29.4	64.2	79.4	67.7
Pozantı / Adana	9 645	--	86.9	76.5	11.5	1.2	39.2	38.2	97.3	95.6
Akçatekir / Adana	5 135	--	71.2	29.6	28.3	0.03	22.9	24.4	50.4	43.5
10.000 - 20.000 Nüfus Aralığı (14)			68.9	61.8	17.3	11.2			76.3	69.2
Türkoğlu / Kahramanmaraş	17 431	705	35.4	15.7	14.1	49.8	29.6	7.6	77.2	56.1
Çağlayançent / Kahramanmaraş	12 981	60	80.8	44.2	11.4	7.3	25.5	41.2	71.3	61.8
Kuzuculu / Hatay	10 315	65	85.1	85.2	5.8	8.9	65.6	106.3	86.0	59.0
Karavilan / Hatay	11 508	19	65.4	58.6	21.2	13.1	29.5	51.6	67.6	50.1
Kaşağaç / Hatay	13 845	12	79.4	85.3	10.6	9.6	35.4	70.6	73.4	70.5

Denizçiler / Hatay	16.562	3	75,8	62,7	22,0	1,8	37,8	56,5	97,0	81,5
Belen / Hatay	19.989	13	78,6	70,8	13,1	8,1	52,5	66,2	93,9	78,9
Side / Antalya	13.681	--	71,5	70,7	26,0	2,2	25,4	63,4	74,6	59,5
Oba / Antalya	11.500	12.730	77,8	50,0	10,2	16,3	22,8	41,6	71,5	66,8
Korkuteh / Antalya	14.777	24	77,5	70,6	9,3	12,8	31,3	55,3	70,7	70,0
Kemer / Antalya	11.738	4.638	71,5	69,0	23,6	4,7	39,4	52,2	58,3	55,1
Fimke / Antalya	10.694	1.700	33,4	49,5	27,7	4,2	15,4	34,5	97,5	94,5
Emlah / Antalya	13.544	41	66,3	63,5	22,1	11,4	29,9	35,6	62,6	74,2
Eğirdir / Isparta	14.298	1.414	66,6	69,8	25,3	7,9	28,2	49,6	67,5	63,2
20.000 - 50.000 Nüfus Aralığı (8)			72,0	71,1	13,4	13,6		69,5	61,5	
Göksun / Kahramanmaraş	32.814	3	88,3	39,7	--	9,8	36,1	39,2	85,6	91,0
Samandağ / Hatay	32.180	32	67,7	80,4	8,5	7,2	48,6	157,0	70,9	30,6
Reyhanlı / Hatay	44.112	52	54,4	79,9	12,9	32,5	26,0	44,3	41,7	40,9
Payas / Hatay	34.352	30	83,7	89,3	10,1	6,0	60,0	83,8	79,4	70,9
Muratspaşa / Antalya	258.820	--	78,9	82,1	10,7	10,3	30,9	74,0	45,4	39,8
Kumluca / Antalya	22.064	34	58,3	68,1	28,8	12,7	29,2	38,4	105,0	109,0
Konyaaltı / Antalya	22.370	9.450	63,5	62,9	9,9	26,3	27,9	53,8	54,9	40,8
Bucak / Burdur	26.104	20	81,3	66,9	13,3	4,6	35,5	57,3	73,2	69,5
50.000 - 100.000 Nüfus Aralığı (4)			69,2	77,9	14,1	16,3			68,7	70,1
Burdur / Burdur	56.048	80	63,4	68,9	3,4	32,8	31,7	46,5	70,1	65,8
Dörtöyl / Hatay	55.116	55	66,6	81,2	17,6	15,5	55,5	52,2	94,6	105,3
Kırıkhan / Hatay	86.773	870	77,6	77,5	19,8	2,4	54,5	63,2	42,9	47,5
Filibstan / Kahramanmaraş	87.274	3.000	69,4	84,2	15,8	14,6	41,7	63,6	67,5	62,0
100.000 - → Nüfus Aralığı (4)			67,1	71,7	21,6	10,9			94,4	81,3
Kahramanmaraş / Kahramanmaraş	300.827	--	57,2	64,6	29,5	12,6	25,1	37,1	99,7	99,3
İskenderun / Hatay	166.228	--	59,7	65,1	29,3	10,8	25,7	51,4	87,8	66,7
Antalya / Hatay	140.601	17	68,6	74,6	21,5	9,7	34,8	53,1	87,4	84,4
Yüreğir / Adana	290.352	--	83,1	82,6	6,2	10,6	28,7	95,0	103,0	75,0
Karadeniz Bölgesi (71)										
2.000 - 5.000 Nüfus Aralığı (26)			69,0	59,6	24,3	8,2			63,9	67,2
Söğütöpinar / Giresun	2.109	--	43,6	36,5	56,3	--	15,0	20,8	94,0	72,0
Karabulduk / Giresun	3.079	45	75,2	71,6	20,2	3,3	29,3	50,0	59,3	64,0
Çamoluk / Giresun	2.240	84	84,3	66,6	11,8	4,2	31,5	92,7	49,2	53,0
Cumapazarı / Trabzon	3.191	7	75,6	57,3	21,0	3,0	26,2	52,8	56,2	46,2
Aykut / Trabzon	2.131	--	35,1	73,6	62,9	--	14,5	16,6	49,0	76,3
Akyazı / Trabzon	2.860	25	60,9	42,6	13,8	24,4	23,0	25,8	74,5	75,1
Gündoğdu / Rize	4.136	5	79,4	70,2	14,2	6,6	27,3	77,4	51,7	57,2
Asarcık / Samsun	2.649	3.571	71,1	74,5	--	27,5	25,2	59,3	46,4	41,4
Beycuma / Zonguldak	2.383	--	82,9	72,1	15,3	2,0	34,8	67,9	58,2	51,2
Yortanpazarı / Karabük	2.519	--	69,4	33,8	21,6	9,4	15,1	24,0	42,9	41,9
Eflani / Karabük	2.929	--	50,0	62,0	42,5	6,9	33,0	32,8	81,2	88,6
İnişdibi / Giresun	2.066	--	12,8	50,0	74,2	--	10,0	9,0	70,0	88,0
Çavuşlu / Giresun	3.947	--	91,6	58,2	5,3	2,2	40,9	51,7	72,7	75,5
Murgul / Artvin	4.766	18	58,1	57,0	19,7	20,9	26,1	41,9	51,6	61,2
Beşköy / Trabzon	3.794	40	79,4	36,1	19,1	1,1	26,0	23,2	90,6	112,0
Adacık / Trabzon	2.572	11	70,5	62,5	20,5	7,3	24,5	32,9	57,6	77,1
Hemşin / Rize	2.852	32	77,1	76,0	18,4	4,8	38,0	58,0	49,7	63,2
Çamlıhemşin / Rize	2.204	8	65,6	71,4	15,6	18,7	41,5	41,6	53,5	60,0
Çınarcık / Samsun	2.388	9.500	71,2	59,6	26,2	1,7	27,7	37,3	58,3	66,4
Atakent / Samsun	3.890	9	85,5	52,9	12,9	1,2	28,0	44,7	57,4	58,5
Altınkum / Samsun	3.913	--	70,8	55,8	16,4	12,3	19,0	49,5	58,8	47,0
Ağcağınay / Samsun	3.284	--	70,2	57,7	23,9	5,7	30,6	43,4	61,3	57,3
Gökçeler / Zonguldak	2.184	--	93,8	28,2	3,3	2,6	35,7	32,0	88,2	80,1
Elvanpazarı / Zonguldak	2.447	35	68,2	86,2	30,5	--	51,5	43,4	85,8	116,1
Çaydeğirmeni / Zonguldak	3.829	--	72,3	70,0	26,3	--	27,8	54,2	67,7	62,8
Bakacaklı / Zonguldak	2.665	9	81,3	69,2	17,4	--	27,1	56,3	77,8	77,8
5.000 - 10.000 Nüfus Aralığı (20)			70,4	63,8	16,0	15,2			76,0	74,7
Ekişpazarı / Karabük	9.937	19	76,4	82,9	16,4	7,1	38,5	91,9	58,7	40,5
Eyüzcü / Giresun	7.844	51	83,1	53,7	3,5	13,2	41,2	52,0	110,7	86,9
Dereli / Giresun	5.451	23	80,8	79,8	5,0	13,7	27,5	87,5	60,0	44,2
Ardauç / Artvin	6.106	3	75,8	81,7	13,0	10,6	55,3	64,6	84,3	81,0
Hayat / Trabzon	7.427	--	32,9	39,4	65,3	1,4	20,9	9,4	156,0	215,0
Büyükköy / Rize	5.446	16	40,9	72,7	4,2	54,7	31,6	25,8	87,4	120,5
Ondokuzmayıs / Samsun	8.507	28	70,1	54,7	18,4	11,3	22,7	31,8	80,8	97,3
Kavak / Samsun	7.204	10.000	90,3	70,3	7,0	2,6	47,8	63,8	75,2	74,9
Gölyü / Zonguldak	5.363	--	88,9	66,9	5,3	5,6	63,7	84,5	78,1	55,0
Gökcebey / Zonguldak	7.414	15.152	83,4	--	8,8	5,7	--	--	60,0	51,7
Keşap / Giresun	8.379	--	91,1	75,6	4,5	4,2	60,1	72,6	81,8	77,6
Pelitli / Trabzon	8.875	--	77,4	35,8	8,8	13,7	21,6	32,9	66,1	59,1
Döğköy / Trabzon	7.384	117	60,9	48,8	30,1	8,8	17,2	26,3	62,5	70,7
Arsin / Trabzon	8.596	20	63,2	71,0	26,2	8,8	29,2	56,1	64,6	51,7
Akpınar / Trabzon	5.098	--	46,5	20,3	32,7	20,6	7,8	10,0	76,8	72,8
Fındıklı / Rize	8.757	3	68,3	70,4	4,9	26,7	31,7	49,8	42,9	41,4
Salıpazarı / Samsun	6.200	32.000	64,7	78,9	23,8	10,6	34,7	61,2	68,0	56,7
Kutlukent / Samsun	7.848	--	60,9	54,1	18,8	19,8	26,6	30,8	76,9	84,2
Avcaık / Samsun	6.577	2	68,4	73,5	13,4	17,4	27,9	58,1	69,3	60,0
Çatalağzı / Zonguldak	9.582	--	82,5	82,8	10,6	6,8	50,2	76,1	59,9	53,6
10.000 - 20.000 Nüfus Aralığı (11)			66,3	65,2	18,2	11,1			78,5	75,8
Aluca / Giresun	12.472	40	58,0	61,4	35,1	6,5	36,8	30,3	105,0	124,0
Sürmene / Trabzon	18.512	50	37,7	67,4	39,0	4,7	34,9	39,1	86,9	83,9

Çayeli / Rize	19.712	30	69,0	69,7	4,9	25,8	42,2	45,0	104,0	112,0
Tekkeköy / Samsun	14.036	--	59,6	71,9	25,3	14,8	36,3	52,6	72,0	59,4
Alaçacık / Samsun	13.069	--	79,2	79,8	4,6	16,0	29,1	76,1	83,4	69,3
Devrek / Zonguldak	19.506	1.080	53,3	67,5	18,2	3,1	62,0	50,2	78,7	95,1
Alaplı / Zonguldak	15.988	32.665	93,2	78,6	2,4	4,1	52,6	100,0	72,8	50,7
Yenice / Karabük	10.640	25	59,7	52,4	14,0	26,0	29,7	36,5	94,4	81,0
Tirebolu / Giresun	17.325	42	83,3	60,3	14,0	2,6	26,7	55,1	47,3	43,1
Espiye / Giresun	12.246	41	72,7	51,2	16,4	10,5	32,2	36,6	82,0	84,6
Maçka / Trabzon	13.875	1.000	63,6	57,9	27,2	8,6	21,4	41,4	35,6	31,6
20.000 - 50.000 Nüfus Aralığı (8)			64,5	67,2	15,7	15,5			81,0	72,6
Of / Trabzon	22.592	70	49,6	69,4	17,7	32,3	29,5	34,8	91,8	91,0
Akcaabat / Trabzon	37.525	15	46,3	79,0	31,7	9,5	36,8	47,6	78,8	76,7
Çarşamba / Samsun	46.159	--	63,0	41,2	12,3	24,6	17,9	34,6	78,9	59,1
Atakum / Samsun	36.460	17	44,6	55,9	17,1	3,1	28,9	50,4	96,8	84,4
Caycuma / Zonguldak	20.524	23.863	76,2	90,1	6,8	16,7	68,5	90,8	88,8	75,5
Bulancaık / Giresun	20.420	233	88,4	62,2	--	11,5	40,7	57,4	72,3	69,8
Vakfıkebir / Trabzon	32.260	10	67,3	78,9	19,4	13,0	17,0	57,6	57,0	52,6
Veriköprü / Samsun	23.507	19	81,1	61,6	5,4	13,4	27,2	58,1	83,7	72,0
50.000 - 100.000 Nüfus Aralığı (1)										
Bafra / Samsun	77.020	14	72,6	79,3	24,1	4,0	15,0	66,3	23,3	21,2
100.000 - + Nüfus Aralığı (5)			75,0	69,9	13,3	11,4			62,7	47,8
Karabük / Karabük	102.728	704	67,9	81,7	18,8	13,1	27,0	75,3	62,1	45,8
Trabzon / Trabzon	182.000	26.525	71,5	75,5	12,8	15,6	20,0	44,0	93,3	75,8
Gazi / Samsun	139.962	9	77,8	55,6	16,7	5,4	14,4	48,7	34,9	31,0
İlk Adım / Samsun	110.129	1	71,0	54,2	13,1	15,7	9,0	48,0	42,1	33,6
Zonguldak / Zonguldak	106.742	21	87,2	82,6	5,5	7,2	63,9	112,0	81,3	53,1
Doğu Anadolu Bölgesi (48)										
2.000 - 5.000 Nüfus Aralığı (20)			74,5	59,0	15,7	9,7			58,5	55,4
Ağın / Elazığ	2.337	--	82,7	73,0	5,7	10,7	10,6	77,7	37,8	29,4
Alaçaklı / Elazığ	3.317	25	49,3	72,7	13,4	36,5	29,4	35,8	58,2	58,2
Gezun / Elazığ	3.634	--	93,5	48,2	6,4	--	28,9	56,7	32,8	26,1
Üçocak / Elazığ	2.124	--	77,7	67,8	19,0	3,0	25,8	52,7	40,4	40,4
Bahçeliköy / Erzurum	2.501	--	82,4	42,5	15,0	2,1	28,3	28,1	40,4	50,3
Çadırkaya / Erzurum	2.824	147	93,7	49,2	2,7	3,7	29,8	55,0	47,9	40,2
Çukurkuyu / Erzurum	3.287	9	85,3	78,5	6,7	5,6	37,2	74,6	54,4	49,8
Bayrbağ / Erzurum	4.045	--	74,4	60,3	21,4	1,8	25,8	48,9	87,6	80,5
Çayırlı / Erzurum	3.940	--	75,7	67,9	20,6	3,4	51,1	76,0	98,9	66,9
Bostanbaşı / Malatya	3.992	405	81,8	19,4	15,9	1,4	29,21	18,9	68,7	65,4
Erenli / Malatya	2.648	--	62,8	51,0	2,5	33,3	29,0	33,7	62,9	59,6
Gökçe / Malatya	2.250	17.000	61,8	85,2	3,6	32,7	25,8	43,2	45,8	55,8
Boydacı / Malatya	2.037	--	71,8	41,1	26,7	--	19,3	28,3	48,9	51,0
Çayırlı / Malatya	2.073	--	48,7	40,0	39,0	10,5	28,1	20,6	76,8	72,5
Doğanlı / Malatya	4.972	--	80,6	68,0	16,1	3,2	15,8	51,1	46,7	50,1
Serdarlı / Erzurum	3.733	65	71,7	58,3	22,5	5,7	27,2	42,5	71,2	70,1
Alvar / Erzurum	3.233	6	57,1	63,7	40,0	2,5	26,2	34,2	87,5	93,1
Hağbaşı / Erzurum	4.819	--	85,8	63,9	5,3	8,4	33,8	57,9	53,0	50,2
Dumlu / Erzurum	3.757	80	62,3	66,8	29,5	7,6	33,1	47,9	63,4	55,2
Madenköprübaşı / Erzurum	2.702	--	92,8	63,0	2,4	3,5	25,0	58,5	43,7	43,7
5.000 - 10.000 Nüfus Aralığı (15)			75,9	55,6	13,4	12,2			71,7	70,7
Maden / Elazığ	8.134	--	95,1	81,7	--	4,8	65,0	100,0	74,0	61,8
Akçakiraz / Elazığ	9.183	--	78,0	53,0	--	21,5	29,2	44,0	44,1	41,4
Keaban / Elazığ	6.605	--	93,9	79,0	--	6,0	30,0	84,9	49,5	43,2
Yurtbaşı / Elazığ	8.149	--	88,0	70,1	1,1	10,8	47,2	78,8	72,3	58,7
Refahiye / Erzurum	7.001	25	84,9	64,1	7,1	7,8	28,8	53,9	73,8	74,7
Mercan / Erzurum	5.736	40	65,3	49,1	27,8	6,7	32,3	31,4	113,0	115,0
Ayvadı / Malatya	5.447	160	43,6	39,8	7,2	49,1	30,6	19,8	71,7	62,9
Güzelçiftlik / Malatya	5.328	--	58,9	47,2	17,8	23,2	29,8	27,7	57,3	57,5
Erkenek / Malatya	8.219	800	70,0	55,9	22,5	7,1	12,6	44,1	42,6	37,8
Gündüzbey / Malatya	6.971	--	77,0	44,2	20,0	2,3	22,8	32,0	80,9	82,6
Hanımçiftliği / Malatya	8.706	--	71,3	43,3	25,5	2,9	31,5	32,3	90,0	86,1
Karagöhan / Erzurum	9.377	92	73,9	49,7	12,6	12,6	31,6	40,2	84,3	77,0
Şenkaya / Erzurum	5.481	--	78,7	63,4	19,6	1,5	0,30	46,1	73,3	79,4
Asağıulupınar / Malatya	5.148	--	77,2	41,1	6,5	18,5	17,1	28,6	59,6	66,0
Şekerli / Erzurum	5.244	1	83,8	52,8	6,5	8,9	29,6	34,5	91,7	117,0
10.000 - 20.000 Nüfus Aralığı (8)			79,7	67,3	12,1	7,4			72,5	65,9
Karakoçan / Elazığ	11.900	23	88,1	76,2	2,7	8,9	39,6	88,7	59,4	44,9
Yazkonak / Elazığ	10.081	--	76,6	59,6	19,0	3,9	27,9	43,9	63,1	65,6
Tercan / Erzurum	10.898	15	64,3	66,3	30,5	4,0	45,7	42,7	81,8	82,0
Doğanşar / Malatya	17.082	--	90,3	72,3	6,5	2,5	52,9	87,5	87,3	64,8
Yeşilçiftlik / Malatya	11.265	580	71,3	54,7	23,7	4,4	29,8	44,5	82,0	71,8
Aşkale / Erzurum	14.905	--	91,6	74,0	4,7	3,6	67,7	72,9	99,8	92,9
Akçadağ / Malatya	11.395	--	70,6	51,1	2,2	26,7	31,0	42,0	41,2	35,4
Arpaç / Malatya	11.261	94	85,4	84,6	8,0	5,8	52,7	67,4	65,6	70,4
20.000 - 50.000 Nüfus Aralığı (2)			86,8	84,0	5,9	7,0			71,2	65,7
Dadaşkent / Erzurum	20.092	--	88,9	85,1	7,0	4,0	41,4	83,3	50,5	45,7
Üzümlü / Erzurum	25.274	--	84,8	82,9	4,9	10,1	69,8	78,9	92,2	85,8
50.000 - 100.000 Nüfus Aralığı (1)										
Erzurum / Erzurum	98.593	45	88,4	88,6	5,8	5,7	77,8	84,7	98,7	91,6
100.000 - + Nüfus Aralığı (2)			61,7	14,9	29,7				69,9	62,1
Malatya / Malatya	281.776	11.000	58,5	51,8	35,9	7,5	26,4	34,6	76,2	66,7

Elazığ / Elazığ	244.494	--	65,0	78,0	25,5	--	46,2	56,0	63,7	57,6
Güney Doğu Anadolu Bölgesi (31)										
2.000 – 5.000 Nüfus Aralığı (16)										
Sölem / Diyarbakır	2.042	5	86,8	76,4	--	13,1	30,0	70,0	87,0	28,5
Kaygısız / Diyarbakır	2.769	--	80,0	71,4	17,1	--	29,8	52,6	18,0	19,5
Eğil / Diyarbakır	4.810	144	74,8	82,8	10,0	14,5	44,7	51,8	77,8	93,0
Çarıklı / Diyarbakır	2.729	693	61,3	36,9	38,1	--	23,6	24,2	50,4	47,0
Alatösün / Diyarbakır	2.560	--	77,2	64,7	5,1	18,1	22,5	50,0	22,0	22,0
Büyükçiftlik / Hakkari	2.996	--	37,0	65,0	22,2	38,8	11,3	24,0	15,0	15,0
Görömlü / Şirnak	2.545	--	56,2	71,1	42,5	0,4	23,0	45,0	11,0	107,0
Çalışkan / Şirnak	3.624	--	62,9	74,5	37,0	--	27,2	45,7	122,0	125,0
Başverenli / Şirnak	2.050	--	63,3	60,5	36,6	--	16,6	39,6	101,0	96,6
Cevizli / Gaziantep	2.978	25	59,8	61,1	8,5	30,3	26,2	51,2	41,3	29,5
Burç / Gaziantep	2.522	16	83,1	78,8	1,3	15,5	28,4	107,0	37,2	22,6
Mezra / Şanlıurfa	4.279	70	76,0	62,0	18,4	5,2	29,5	50,0	57,5	54,5
Aydınlı / Siirt	2.981	15	73,4	66,6	5,0	20,4	32,4	56,4	22,5	19,5
Gökçebağ / Siirt	2.583	568	58,9	78,7	2,8	35,7	23,1	53,0	34,1	20,6
Boğaziçi / Gaziantep	2.205	--	95,8	66,6	--	2,7	30,0	73,0	20,5	18,0
Büyükahıncı / Gaziantep	4.683	--	44,6	76,2	54,3	0,7	29,1	38,1	84,9	75,8
5.000 – 10.000 Nüfus Aralığı (8)										
Tepe / Diyarbakır	9.038	--	53,4	76,6	34,0	11,8	29,6	40,9	53,3	53,3
Kıyas / Şanlıurfa	5.445	--	73,4	95,6	22,3	3,2	44,2	60,0	68,1	74,6
Karalar / Şirnak	5.379	--	59,7	--	24,1	14,9	--	--	33,4	33,4
Bavkan / Siirt	8.883	9	93,8	78,5	--	1,1	43,5	89,1	82,1	67,8
Kayabağlar / Siirt	5.601	20	80,0	66,6	18,6	1,1	39,6	53,9	89,1	88,1
Pervani / Siirt	5.737	754	87,9	100,0	9,2	1,8	44,5	93,1	26,6	25,1
Şirvan / Siirt	5.544	1.015	94,4	88,1	1,3	4,3	76,2	153,0	67,2	37,7
Fevniye / Gaziantep	7.397	350	74,3	62,6	9,6	15,7	32,7	53,2	44,1	38,5
10.000 – 20.000 Nüfus Aralığı (4)										
Cınar / Diyarbakır	16.594	35	69,5	74,0	6,2	24,5	39,6	50,6	72,4	73,6
Oğuzeli / Gaziantep	12.363	--	69,7	48,8	11,6	18,5	30,0	36,7	56,3	52,2
Şemdinli / Hakkari	11.244	1.452	79,4	83,1	--	4,4	34,2	118,6	28,6	19,1
Nurdagi / Gaziantep	10.227	--	82,3	62,3	10,1	7,1	27,1	60,2	52,3	44,5
20.000 – 50.000 Nüfus Aralığı (5)										
Kayapınar / Diyarbakır	42.049	2.289	40,0	68,5	33,3	26,5	22,6	24,1	82,8	94,3
Sitoli / Şirnak	40.403	6	66,5	59,8	32,4	--	18,3	43,7	87,8	81,0
İdil / Şirnak	21.353	--	67,3	72,1	8,1	24,2	34,6	44,8	70,1	76,0
Kurtalan / Siirt	24.865	141	66,1	81,1	11,2	22,5	44,0	67,7	68,7	55,9
Birecik / Şanlıurfa	37.495	10	84,3	65,0	12,0	3,4	29,6	54,1	59,1	60,0
50.000 – 100.000 Nüfus Aralığı (7)										
Silvan / Diyarbakır	72.855	--	74,1	90,5	1,1	24,6	45,5	128,0	37,8	19,8
Sur / Diyarbakır	91.942	--	63,8	98,3	1,1	34,9	44,3	134,8	29,0	13,5
Çizre / Şirnak	62.831	--	44,3	73,8	54,7	0,8	14,9	32,7	62,8	62,9
Nizip / Gaziantep	64.215	911	83,4	62,3	3,7	13,1	35,0	88,2	77,0	45,4
Siirt / Siirt	98.281	2.600	78,8	85,7	13,8	7,3	59,5	83,4	87,4	70,8
Suruç / Şanlıurfa	53.590	--	80,5	82,7	0,4	18,9	64,2	66,5	95,4	95,5
Yüksekova / Hakkari	53.411	2.291	68,3	93,2	2,6	28,9	61,7	71,1	96,3	86,4
100.000 – + Nüfus Aralığı (5)										
Yenişehir / Diyarbakır	152.048	260	88,1	94,7	0,7	11,0	54,0	17,0	63,1	20,9
Bağlar / Diyarbakır	257.804	5.000	76,4	91,6	1,4	22,0	57,7	117,0	59,3	35,4
Bismil / Diyarbakır	101.526	3.400	49,3	88,5	3,8	46,6	29,9	49,9	75,4	66,0
Viransehir / Şanlıurfa	106.685	345	91,7	--	5,0	4,0	--	--	18,1	25,0
Şanlıurfa / Şanlıurfa	408.635	--	69,0	76,9	14,8	13,8	37,5	67,5	78,3	66,6

DEĞERLER		Nüfusu	Yüz ölçümü Km ²	Can / Gider (%)	Personel Can (%)	Yatırım Gider (%)	Transfer / Gider (%)	Tahmin Personel Gelir (%)	Kesilen Personel / Gelir (%)	Gider Gerçekleşme (%)	Gelir Gerçekleşme (%)
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELEİ											
Büyükşehir Ortalamaları											
İstanbul	8.803.468	944	20,44	66,6	34,51	45,04	12,13	--	13,55	86,65	98,55
Ankara	3.203.362	620	29,54	74,4	29,15	41,30	1,5	21,6	--	75	78,5
İzmir	2.232.265	1.114	25,97	56	30,26	43,75	7,57	12,64	--	52,47	61,41
Adana	1.130.710	230	8,58	--	86,27	5,14	--	--	--	92,79	83,55
Bursa	1.194.687	25.258	31,18	67	55,42	13,38	8,02	21,39	--	51,20	50,07
Gaziantep	853.513	28.000	72,23	50	21,97	5,79	20,23	40,72	--	61,44	55,02
Konya	742.690	--	68,33	50	23,75	7,90	27,36	34,75	--	75,01	72,95
Antalya	603.190	385	51,07	81,1	14,64	33,39	20,38	41,25	--	79,63	76,56
Mersin	537.842	5852	50	41,6	12,5	9,8	39,1	38,4	--	38,7	56,2
Kayseri	536.392	234.651	69,75	60	14,13	16,09	29,15	42,73	--	59,74	58,36
Erzurum	361.235	204	84,19	90,9	1,39	14,40	56,97	108	--	76,9	53,38
İzmit	722.905	31	41	37,5	30,7	43,5	5,3	18,2	--	84,7	76
Diyarbakır	545.983	110	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Eskişehir	482.793	78	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Samsun	363.180	38	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Adapazarı	303.989	334	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kaynak: Tablodaki değerler www.yerelnet.org.tr web sayfasındaki 1999-2000 yılları verilen kullanılarak hesaplanmıştır.